

Radboud Universiteit

Hoe communicatie invloed kan hebben op het heetste hangijzer in de museumwereld: het uitlegkaartje

*Draagt de verwachte reputatie van een kunstwerk en grammaticale
complexiteit van een uitlegkaartje bij aan de waardering van abstracte kunst?*

**EN: How communication can influence the hottest issue in the museum world: the
explanation card**

*Does the reputation of an artwork and grammatical complexity on an explanation card
contribute to the appreciation of abstract art?*

F.K. Beenen

s1025561

MA Communicatie en Beïnvloeding

Scriptiebegeleider: Assoc. Prof. R. M. Willems

Tweede lezer: Dr. J. Hoek

Datum: 14-06-2020

Abstract

In dit onderzoek is gekeken naar het effect van grammaticale complexiteit van teksten in uitlegkaartjes en de *fluency expectation* van de reputatie van een kunstenaar op de waardering van abstracte kunst. Er is gekozen voor het kunstgenre abstractionisme omdat abstracte kunst geen representatieve weergave geeft en daardoor meer tot de verbeelding spreekt, waardoor tekst een cruciale rol kan spelen in de interpretatie en waardering van het kunstwerk (Schapiro, 1937). In het onderzoek van Leder et al. (2004) is onderscheid gemaakt tussen cognitieve verwerking (esthetische waardering) en affectieve verwerking (algemene waardering) van esthetische waardering. Volgens de *fluency theory* zou een simpele tekst moeten leiden tot meer waardering (Reber et al., 2004). Daarnaast zou een titel met een hoge *fluency expectation* van de reputatie van het kunstwerk, voor meer waardering zorgen (Schroeder, 2005). De gebruikte teksten werden grammaticaal complex gemaakt volgens de definitie van Jansen et al. (2006) en bevatten onder andere tangconstructies, onnodig lange zinnen en de lijdende vorm. De *fluency expectation* werd gemanipuleerd door het gebruik van titels waarin een hoge of lage verwachting werd geschetst. In een within-subject experiment met 52 proefpersonen kreeg elke participant vier teksten (complex of simpel), vier titels (hoge of lage *fluency expectation*) en vier abstracte kunstwerken te zien. Na het lezen van de titel en de tekst, moesten de proefpersonen aan de hand van een vragenlijst hun mate van waardering geven. Ook werd hun interesse in kunst bevraagd. Er werd geen effect gevonden van grammaticale complexiteit en *fluency expectation* op waardering. Ook was er geen interactie tussen de grammaticale complexiteit en *fluency expectation* op waardering. Dit gaat in tegen de verwachting van de *fluency theory* en de *fluency expectation*. De extra variabele ‘interesse in kunst’ toonde wel samenhang met de grammaticale complexiteit en de *fluency expectation* op de waardering van de abstracte kunstwerken.

Voorwoord

Voor u ligt de masterscriptie ‘Hoe communicatie invloed kan hebben op het heetste hangijzer in de museumwereld: het uitlegkaartje. Draagt de verwachte reputatie van een kunstwerk en grammaticale complexiteit op een uitlegkaartje bij aan de waardering van abstracte kunst?’ Om de vraag in de titel te beantwoorden, is er een experiment uitgevoerd. Deze scriptie is geschreven in het kader van mijn master Communicatie en Beïnvloeding aan de Erasmus Universiteit Nijmegen.

Voor de totstandkoming van deze bachelorscriptie wil ik graag een paar mensen bedanken. Allereerst wil ik mijn scriptiegroep bedanken, bestaande uit Anouk en Rojin, voor de *peptalks* en de ondersteuning die we elkaar hebben gegeven. Daarnaast wil ik mijn begeleider Roel Willems bedanken voor het mailcontact, tips, alle ZOOM-sessies en natuurlijk de nuttige feedback. Bedankt Jet Hoek voor het voorzien van de feedback op mijn onderzoeksvoorstel en voor het beoordelen van mijn onderzoek als tweede lezer.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Floor Beenen

15 juni 2020

Inleiding

Investeren in beheer en het vasthouden van de bezoekers is noodzakelijk voor musea om tegenwoordig hun meerwaarde te tonen (Museumvereniging, 2019). Zo zou een museum de juiste communicatiemiddelen in moeten zetten om een positieve ervaring te creëren voor het publiek. Op deze manier blijven musea in het geheugen van de bezoeker en is de kans op binding groter (Timmermans, 2015). Echter de manier waarop taal wordt weergegeven in musea om bezoekers te informeren over kunst, is uitdagend voor de culturele instellingen en wordt dan ook vaak onderschat (Kelly-Holmes & Pietikäinen, 2016).

Het hoofd van de educatieafdeling van het Rijksmuseum, Annemies Roogaarden, geeft in een artikel van VICE Creators (2015) aan dat teksten naast de kunstwerken “het heetste hangijzer in de museumwereld” zijn. Ook zou het uitlegkaartje “het handigste middel zijn om mensen te helpen bij het kijken naar kunst” (Van Der Giesen, 2015). Het gebruik van het juiste taalgebruik voor deze uitlegkaartjes is dan ook van cruciaal belang. Maar wat is het juiste taalgebruik?

Simpele teksten, met simpel taalgebruik, worden beter begrepen dan complexe teksten, met complex taalgebruik (Lowrey, 1998). In het handboek Professioneel communiceren van Jansen, Steehouder en Gijzen (2006) wordt gesteld dat een begrijpelijke tekst doorgaans hoger gewaardeerd wordt en daardoor ook overtuigender is dan een tekst waar de lezer veel moeite voor moet doen (Jansen et al., 2006).

Tegen deze achtergrond, onderzoekt huidige studie wat de rol is van complex taalgebruik in teksten op uitlegkaartjes van abstracte kunst. Decennia geleden werd reeds vastgesteld dat bij abstracte kunst de toeschouwer is aangewezen op zijn of haar interpretatie, gevoel en fantasie (Schapiro, 1937). Meer dan bij andere kunstwerken uit kunststromingen waarbij waarneembare objecten en scènes zijn weergegeven, kan tekst een cruciale rol spelen in de interpretatie en waardering van het kunstwerk. Daarnaast kijkt deze studie naar de verwachting van de reputatie van een kunstwerk en of deze een bijdrage levert aan de evaluatie van grammaticale complexiteit én de waardering van abstracte kunst. Er is nog een extra variabele meegenomen, namelijk de interesse in kunst van de proefpersonen. Deze variabele is meegenomen om er achter te komen of er bijeffecten optreden van de interesse in kunst en of dit interacteert met de grammaticale complexiteit en fluency expectation en invloed heeft op de waardering van abstracte schilderijen. De uitkomsten van deze studie kunnen onder andere bijdragen aan de huidige kennis over het inzetten van de juiste communicatiematerialen voor musea die moderne kunst tentoonstellen. Daarbij ligt de focus op uitlegkaartjes voor abstracte kunstwerken.

1. Theoretisch kader

Wanneer wordt iets mooi gevonden? Onderzoek naar de schoonheid van een persoon of object is een studie die onderzoekers al jaren bezighoudt. Volgens de Griekse filosoof Plato geeft de schoonheid van een persoon of object bij iedere ontvanger een fijne beleving (Reber, Schwarz & Winkielman, 2004). Uit andere theorieën van filosofen uit de oudheid blijkt dat alles mooi kan zijn zolang het de zintuigen prikkelt (Tatarkiewicz, 1970, in Reber et al., 2004). The *fluency theory* van Reber et al. (2004) is een belangrijke theorie om te begrijpen hoe schoonheid wordt ervaren.

1.1 Fluency theory

Bij het onbewuste proces van de *fluency theory* wordt ervan uitgegaan dat een persoon of object dat vloeiend wordt verwerkt in de hersenen, automatisch een positieve reactie oproept. Deze positieve reactie zorgt vervolgens voor meer waardering voor een persoon of object. De waardering komt bij de *fluency theory* echter niet voort uit een directe reactie op een stimulus zelf, maar vanuit de evaluatie van het verwerken van de stimulus. Een hoge vloeiendheid in de verwerking van een stimulus leidt tot een positieve evaluatie bij de ontvanger omdat de stimulus hierdoor makkelijker te interpreteren is. Winkielman en Cacioppo (2001) bevestigen deze bevindingen in hun onderzoeken; een hoog vloeiende stimulus zou voor meer waardering zorgen.

De *fluency theory* is een belangrijke en veelgebruikte theorie binnen de psychologie en marketing. Toch zijn er zaken die niet verklaard kunnen worden aan de hand van de *fluency theory*. Een aanvulling op de *fluency theory* is de theorie die toelicht hoe het zit met de combinatie van esthetische waardering én interesse; het *Pleasure-Interest Model of Aesthetic Liking* (PIA Model) van Graf en Landwehr (2015). Dit model maakt onderscheid tussen de automatische verwerking van prikkels en de gecontroleerde verwerking van de waarnemer. In het model wordt ervan uitgegaan dat de automatische verwerking van een object in de hersenen, het esthetische plezier prikkelt. De gecontroleerde verwerking zorgt voor het opwekken van esthetische interesse (Graf & Landwehr, 2015). Het PIA Model en de *fluency theory* lijken van elkaar te verschillen omdat er onderscheid wordt gemaakt tussen het automatisch verwerken van de *fluency theory* en het gecontroleerd verwerken van het PIA Model. Echter kan het PIA Model eerder gezien worden als een aanvulling op de *fluency theory* (Graf & Landwehr, 2015). Specifiek wordt in het PIA-Model de *fluency theory* gecombineerd met een leerstuk uit de sociale psychologie, het ‘*dual-process* perspectief.’ Het *dual-process* perspectief houdt rekening met het feit dat de esthetische stimuli niet alleen

passief, maar ook actief en uitgebreid verwerkt kunnen worden (Graf & Landwehr, 2015). Als er uit wordt gegaan van enkel het fundament van de *fluency theory* zou beweerd kunnen worden dat een complexe stimulus niet vloeiend verwerkt kan worden. Toch beweren Reber et al. (2004) dat het actief verwerken van stimuli ook mogelijk blijkt te zijn binnen de *fluency theory* en dat het vloeiend verwerken van een stimulus niet direct gelijk staat aan het niet doorlopen van een cognitief proces.

Uit het overzichtsartikel van Reber et al. (2004) blijkt dat de *fluency theory* zich uitstekend leent om onderzoek te doen naar taal en communicatiemiddelen. In deze studie ligt de nadruk op de rol van complexiteit in taal op de vloeiende verwerking van een stimulus.

1.2 Fluency theory en complex taalgebruik

Er is in het verleden onderzoek gedaan naar de rol van grammaticale (syntactische) complexiteit van teksten in advertenties. Zo blijkt dat syntactische complexiteit de herkenbaarheid en het herinneren van advertenties kan verminderen (Lowrey, 1998). Deze complexiteit heeft volgens Lowrey (1998) geen invloed op de waardering van de advertentie. Het lijkt erop dat de *fluency theory* bij deze bevindingen opgaat; een vergrote syntactische complexiteit lijkt invloed te hebben op de verwerking van een stimulus. Met andere woorden; de complexiteit zorgt voor een minder vloeiende verwerking van de tekst in de hersenen. Hoeken, Hornikx en Hustinx (2012) geven een ander inzicht; zij beweren dat complexere stimuli, zoals tropen¹, resulteren in een positieve waardering ten opzichte van de advertentie indien de complexere stimuli begrepen worden. Dit geldt ook de ander kant op; zodra geen zinvolle interpretatie gevonden wordt ten opzichte van de complexere stimuli, levert dit een negatieve waardering op ten opzichte van de advertentie en het geadverteerde product.

Een verklaring voor de bevindingen van Hoeken et al. (2012) kan te maken hebben met de *fluency expectation* (Graf en Landwehr, 2015). De *fluency expectation* is een factor waarbij de verwachting of inschatting van hoe vloeiend een tekst verwerkt wordt, invloed heeft op de uiteindelijke verwerking. De afwijking van de mate van vloeiendheid leidt volgens het model tot negatieve gevoelens ten opzichte van de stimulus bij een onderschatting (tekst was minder makkelijk te verwerken dan vooraf werd gedacht) en leidt tot positieve gevoelens van een stimulus bij een overschatting (tekst was makkelijker te verwerken dan vooraf werd gedacht). De waardering van een stimulus hangt, in tegenstelling

¹ Tropen zijn retorische figuren (Hoeken et al., 2012). Voor tropen moeten lezers denkwerk verrichten voordat men tot de bedoelde interpretatie komt. Een voorbeeld van een troep is een woordspeling.

tot wat Lowrey (1998) beweert, niet alleen af van de vloeiendheid van verwerken, maar wordt ook bepaald door de verwachting van de vloeiendheid van een stimulus.

De *fluency expectation* kan door verschillende factoren beïnvloed worden, zoals door de mate van vloeiendheid in teksten (Graf & Landwehr, 2015). De vraag is of er ook andere factoren zijn die volgens de *fluency expectation* invloed hebben op de waardering van een kunstwerk, zoals de reputatie van een kunstwerk.

1.3 De verwachte reputatie van een kunstwerk

De reputatie van een kunstwerk is onder andere afhankelijk van de rol van musea. Als een hoogstaand museum een werk aankoopt of opneemt in een tentoonstelling, geeft het impliciet een status aan het kunstwerk en het oeuvre van de kunstenaar (Becker, 1982). Volgens Becker (1982) is er niks zo belangrijk voor een kunstenaar dan naamsbekendheid, gegenereerd door een hoogstaand museum. Naamsbekendheid draagt weer bij aan het uiteindelijke succes van de kunstenaar (Hertogh, 2011). Aangezien abstracte kunstwerken moeilijk te evalueren zijn, vertrouwen de kijkers op externe referenten, zoals de expertise van kunstenaars en de reputatie van musea en galerijen (Beckert & Rossel 2004; Marshall & Forrest 2011).

Informatie over het kunstwerk en kunstenaar hebben een grotere impact op de ervaringen van kijkers dan de kunst zelf (Hagtvedt & Patrick 2008; Newman & Bloom 2012). Daarnaast hebben onderzoekers opgehelderd dat een kunstenaar als maker van een kunstwerk een geloofwaardige informatiebron is en dat de waardering die een persoon ervaart beïnvloed wordt door de maker van een kunstwerk (Hagtvedt & Patrick 2008; Newman & Bloom 2012). Zo zijn namen van bekende kunstenaars, zoals Picasso, Van Gogh en Rembrandt, wereldwijd bekend en deze naamsbekendheid draagt bij aan de waardering van de kunstwerken (Schroeder, 2005). Met andere woorden; de naamsbekendheid van de kunstenaar en de plek waar het kunstwerk tentoon wordt gesteld, dragen bij aan de reputatie van een kunstwerk. De vraag is of de reputatie daarmee ook bijdraagt aan de waardering die de kijker koppelt aan de gegeven reputatie van een kunstwerk.

Als er uit wordt gegaan van het effect van de fluency expectation zou de verwachting van de reputatie kunnen bijdragen aan de waardering van een stimulus. Het kan dus zo zijn dat complexiteit invloed heeft op de waardering van een stimulus als de verwachting laag of hoog is (Graf & Landwehr, 2015). In deze studie is er onderscheid gemaakt tussen twee soorten waardering.

1.4 Waardering

Leder, Belke, Oeberst en Augustin (2004) hebben een model ontwikkeld dat gebaseerd is op onderzoek naar esthetische verwerking bij moderne kunst. Blootstelling aan kunst stelt waarnemers voor een uitdagende situatie omdat het cognitief classificeren, begrijpen en beheersen van een kunstwerk veel energie en aandacht vergt van de hersenen (Leder et al., 2004). Het cognitieve proces van classificeren, begrijpen en beheersen wordt esthetisch oordelen genoemd. Esthetisch oordelen is volgens de Leder et al. (2004) gebaseerd op cognitieve en affectieve verwerking, die zowel bewust als onderbewust kunnen zijn (Leder et al., 2004; Graf & Landwehr, 2015). Volgens Leder et al. (2004) spelen onder andere expertise en persoonlijkheid een rol bij het beïnvloeden van cognitieve processen. Naast cognitieve verwerking, kan esthetisch oordelen beïnvloedt worden door affectieve (emotionele) emoties en speelt ook de gemoedstoestand een rol bij het beïnvloeden van deze affectieve processen. (Blood & Zatorre, 2001). Deze cognitieve en affectieve processen kunnen elkaar beïnvloeden en uiteindelijk resulteren in een vorm van een evaluatieve beslissing over een kunstwerk. Hoe deze processen elkaar beïnvloeden, verschilt van persoon tot persoon. Een kunstkenner ervaart een schilderij anders dan bijvoorbeeld een leek. Het kan zijn dat beide groepen dezelfde conclusie trekken over het schilderij, maar dat hun esthetische ervaring verschilt. Zo blijkt dat leken meer van representatieve kunstwerken houden dan van abstracte kunst (O'Hare & Gordon, 1977).

Het model van Leder et al. (2004) beweert dat de twee manieren van verwerking (affectief en cognitief) uiteen kunnen lopen en niet noodzakelijk een positieve correlatie hoeven te hebben. Daarom is er in deze studie onderscheid gemaakt tussen cognitieve en affectieve verwerking, waarbij cognitieve verwerking in dit onderzoek gekoppeld is aan het begrip 'esthetische waardering' en affectieve verwerking in deze studie 'algemene waardering' wordt genoemd. Dit onderscheid is gebaseerd op de betekenissen die in de studie van Leder et al. (2004) aan beide vormen van waardering zijn gekoppeld.

Een historisch-psychologische benadering van kunstwaardering suggereert dat een alomvattende waardering van kunst vereist dat het publiek niet alleen vertrouwt op wat hij ziet, maar ook op de kennis over de bedoeling en context van de kunstenaar (Reber, 2012). Deze kennis en contexten worden in musea vertaald naar allerlei vormen van communicatiemiddelen.

1.5 Communicatiemiddelen in musea

Musea bieden teksten over de intentie en de context van de kunstenaar in verschillende vormen. Denk aan folders, websites, audiotours, persoonlijke rondleidingen, rondleiding via smartphones en ook uitlegkaartjes en wandteksten in expositieruimtes. Ravelli (2006) definieert museumteksten in haar boek als *'the language produced by the institution, in written or spoken form, for the consumption of visitors, which contributes to interpretative practices within the institution'*, (Ravelli 2006; 1). Daarbij stelt Ravelli dat de grootste uitdaging van een museum is om informatieve teksten te produceren die interessant zijn en gewaardeerd worden door een breed scala aan bezoekers (Ravelli, 2006). Museumteksten in de expositieruimtes zijn cruciaal bij het contextualiseren en informeren van bezoekers bij een tentoonstelling (Ravelli, 2006).

Kelly-Holmes en Pietikäinen (2016) beweren dat de manier waarop taal wordt weergegeven in musea om bezoekers te informeren, vaak over het hoofd wordt gezien. Een veelgebruikte manier om de bezoekers te informeren is middels een uitlegkaartje dat naast het kunstwerk hangt, met daarop tekst en uitleg over het kunststuk en de kunstenaar.

1.6 Uitlegkaartjes van abstracte kunst

Uitlegkaartjes worden gezien als een belangrijke link tussen het museum en de bezoeker (Borun 1977; Borun & Miller 1980b; McManus 1989, in Blunden, 2016). Bij onderzoeken in het verleden naar uitlegkaartjes lag de focus op de functie van taal ten opzichte van het kunstwerk (Macken-Horarik, 2004; Ravelli 2006). Er is echter nog geen onderzoek gedaan naar de complexiteit van taalgebruik van museumkaartjes bij abstracte kunstwerken vanaf het ontstaan van de kunststroming eind negentiende eeuw. De kunststroming abstractionisme is gekozen omdat abstractionisten proberen af te wijken van vertrouwde patronen om hun emotionele reacties uit te drukken in kunst. Abstracte kunst geeft geen nauwkeurige weergave van een visuele realiteit (Leder et al., 2010). Omdat abstracte kunstwerken worden omschreven als niet-representatieve kunstwerken, die geen scènes of objecten weergeven of waarneembare onderwerpen hebben, is de aanschouwer enkel aangewezen op zijn of haar interpretatie, gevoel en fantasie (Schapiro, 1937). Meer dan bij andere kunstwerken uit kunststromingen waarbij deze waarneembare objecten en scènes wel zijn weergegeven, kan tekst een cruciale rol spelen in de interpretatie en waardering van schilderijen.

Franklin, Becklen en Doyle (1993) hebben een studie gedaan naar de invloed van de aanwezigheid van een titel naast een kunstwerk op de waardering van een kunstwerk. Uit het experiment bleek dat de aanwezigheid van een titel een positieve invloed had op waardering

van een kunstwerk. Deze bevindingen tonen de meerwaarde van een titel van een kunstwerk voor de waardering van kunstwerken. Er is echter nog geen onderzoek gedaan naar de verwachte reputatie van het kunstwerk in deze titels.

1.7 Onderzoeksvraag en hypothesen

Bovenstaande uiteengezette informatie resulteert in de volgende onderzoeksvraag:

Dragen grammaticale complexiteit in teksten van uitlegkaartjes in musea en de fluency expectation van de reputatie van een kunstwerk, bij aan de waardering van abstracte kunst (vanaf het begin van de twintigste eeuw)?

Het model van Leder et al. (2004) over esthetische verwerking biedt onderzoekers mogelijkheden voor onderzoek naar deze vorm van waardering. Daarbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen de cognitieve verwerking en de affectieve verwerking van een kunstwerk. Leder en collega's (2004) impliceren dat cognitieve en affectieve verwerking verweven zijn bij het eindoordeel van esthetische waardering. Maar hier is echter nog geen bewijs voor in de praktijk, daarom worden de twee manieren van verwerking in deze studie afzonderlijk onderzocht. Cognitieve verwerking is gekoppeld aan het begrip 'esthetische waardering' omdat uit de theorie blijkt dat bij esthetische waardering er sprake is van cognitieve verwerking. Affectieve verwerking wordt in deze studie algemene waardering genoemd.

Volgens de *fluency theory* zorgt de complexiteit van verwerkingen voor minder waardering. Met de *fluency theory* in gedachten is de aanname in deze studie dus dat hoe hoger de complexiteit van een tekst, des te lager de waardering is.

Bovenstaande informatie resulteert in de volgende twee hypothesen:

Hypothese 1: Grammaticale complexiteit van teksten op uitlegkaartjes in musea draagt bij aan een lagere esthetische waardering van abstracte kunst

Hypothese 2: Grammaticale complexiteit van teksten vop uitlegkaartjes in musea draagt bij aan een lagere algemene waardering van abstracte kunst

Zoals in de theoretische onderbouwing uiteengezet, hangt de waardering van een stimulus niet alleen af van de vloeiendheid van verwerken, maar wordt de waardering ook bepaald door de *fluency expectation*. Deze studie onderzoekt of een hoge verwachting van de reputatie van het kunstwerk invloed heeft op zowel de esthetische als algemene waardering

van een abstract kunstwerk. Bovengenoemde informatie resulteert in de volgende twee hypothesen:

Hypothese 3: Een hoge *fluency expectation* van de reputatie van een kunstwerk leidt tot meer esthetische waardering van een abstract kunstwerk

Hypothese 4: Een hoge *fluency expectation* van de reputatie van een kunstwerk leidt tot meer algemene waardering van een abstract kunstwerk

Tot slot wordt er in deze studie onderzocht of er een interactie plaatsvindt tussen de hoge verwachte vloeiendheid van de reputatie van het kunstwerk en een grammaticaal of niet-grammaticaal complexe tekst en of dit resulteert in meer waardering van een kunstwerk.

Bovenstaande informatie resulteert in de volgende hypothese:

Hypothese 5: Een hoge *fluency expectation* van de reputatie van een kunstwerk in combinatie met een niet-grammaticale complexe tekst leidt tot meer waardering van een abstract kunstwerk dan een hoge *fluency expectation* van de reputatie van een kunstwerk in combinatie met een grammaticale complexe tekst.

2. Methode

2.1 Materiaal

Het gebruikte materiaal voor deze studie betrof vier beelden van abstracte kunstwerken afkomstig van de website van het Museum of Modern Art (MoMA). MoMA is een museum uit New York en wordt gezien als een van de meest invloedrijke museums ter wereld voor moderne en abstracte kunst. MoMA heeft een online depot waar alle kunstwerken te zien zijn die het museum in haar bezit heeft. De volgende schilderijen zijn voor dit onderzoek gekozen: Fernand Léger ('Contrast of Forms', 1913), Georgia O'Keeffe ('Abstraction Blue', 1927), Francis Picabia ('La Source', 1912), Giacomo Balla ('Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences', 1913) (zie Bijlage I). Deze gekozen werken staan op de site van het MoMA gecategoriseerd onder de kunststroming abstraction (MoMA, 2020). Deze vier zijn gekozen omdat enkele van deze schilderijen als voorbeeld zijn gebruikt voor de pagina waar uitleg gegeven wordt over abstracte kunstwerken en geven dus volgens het MoMA een perfecte weergave van abstracte kunst. Daarnaast zijn het werken uit de eerste helft van de 20e eeuw en dit zijn de beginjaren van de kunststroming abstractionisme. De uitgekozen kunstwerken zijn niet de meest bekende werken. Dit is met opzet gedaan omdat volgens Leder et al. (2004) een bekend kunstwerk kan bijdragen aan een andere waardering dan een kunstwerk dat iemand voor de eerste keer ziet. Om dit effect van eventuele vooringenomenheid uit te sluiten, moesten de proefpersonen aan het eind van elke survey aangeven of ze een of meer van de kunstwerken eerder hadden gezien (waarbij 1= 'Ik ken geen van de kunstwerken'; 2= 'Ik ken een of meer kunstwerken'). Er waren twee proefpersonen die een of meer kunstwerken bleken te (her)kennen en om bevooroordeeldheid te voorkomen zijn deze vragenlijsten niet meegenomen in dit onderzoek. Voor het stimulusmateriaal zijn teksten gebruikt die gebaseerd zijn op de uitlegkaartjes die in het MoMA naast de desbetreffende werken hangen (zie Bijlage II). Voor elk schilderij wordt er een complexe en minder complexe tekst gemaakt. Een voorbeeld van de tekst van het tekstkaartje bij het werk 'Abstraction Blue' van Georgia O'Keeffe luidt als volgt:

'Although O'Keeffe is best known for figurative paintings of flowers, skulls and desert landscapes. For this period, in the first phase of her career, the artist concentrated on abstract representation. 'Abstraction Blue', from this period, is an example of the freedom O'Keeffe felt and the possibilities she was exploring at the time through the most basic building blocks of art: "I found I could do things say with color and shapes that I couldn't say in any other way. Things I had no words for," said O'Keeffe.'

- Tekst op het uitlegkaartje van het kunstwerk (MoMA, 2020).

De Engelse teksten zijn eerst vertaald naar het Nederlands. Vervolgens zijn de twee teksten herschreven in twee verschillende versies: een grammaticaal complexe tekst en een grammaticaal simpele tekst. In dit onderzoek is de literatuur van Jansen et al. (2006) gebruikt om de teksten complex te maken. Complex taalgebruik wordt gekenmerkt door het gebruik van de lijdende vorm, tangconstructies en meerdere voorzetsels in zinnen. Daarmee worden teksten complexer, dan wanneer deze situaties worden vermeden (Jansen et al., 2006). Uit de studie van Rimmer (2016) blijkt dat zinslengte en inbedding van bijzinnen teksten ook complexer maken. Deze twee factoren zijn meegenomen in het maakproces van de teksten. De gemanipuleerde teksten zijn ofwel (1) complexer door langere zinnen, inbedding van bijzinnen, lijdende vorm en tangconstructies, of (2) mogelijk versimpeld, door juist deze elementen weg te laten. De teksten zijn bijgevoegd in Bijlages drie (III) en vier (III). Een overzicht van de toegepaste manipulatie is te vinden in Bijlage vijf (V).

Om de *fluency expectation* te toetsen zijn er aan het begin van het experiment (voordat proefpersonen een kunstwerk zagen) ofwel een lage verwachting geschetst van de reputatie van het kunstwerk, of een hoge verwachting geschetst van de reputatie van het kunstwerk. Zoals in het theoretisch kader onderbouwd, draagt de naamsbekendheid van de kunstenaar en de plek waar het kunstwerk tentoon staat, bij aan de verwachte reputatie van een kunstwerk. Deze elementen zijn verwerkt in de twee titels die zijn ontwikkeld voor de tekst met een hoge *fluency expectation*. De titels die voor een lage *fluency expectation* moeten zorgen, bevatten een naam van een onbekende kunstenaar (verzonnen naam) en daarbij wordt gesteld dat het kunstwerk nog niet tentoon is gesteld. Een voorbeeld van een titel die zorgt voor een hoge *fluency expectation*, die is meegenomen in dit onderzoek: Invloedrijke kunstenaar Georgia O'Keeffe 'Abstraction Blue' (1927) hangt in het Modern Museum of Art, New York. Een voorbeeld van een titel met een lage *fluency expectation* ziet er als volgt uit: Amateurkunstenaar Greet van Dijk (1927), 'Abstraction Blue', momenteel niet tentoongesteld.

2.2 Proefpersonen

De online surveys zijn in totaal door 61 mensen ingevuld. Alleen volledig afgeronde vragenlijsten zijn meegenomen in dit onderzoek. Uiteindelijk zijn er 52 vragenlijsten meegenomen in dit onderzoek. Er zijn zeven vragenlijsten afgevallen omdat deze niet volledig waren ingevuld. Daarnaast zijn er twee surveys niet meegenomen omdat deze twee

participanten bekend waren met het stimulusmateriaal. De proefpersonen die deelnamen aan dit onderzoek moesten minimaal achttien jaar oud zijn. De gemiddelde leeftijd van een proefpersoon was 29 jaar ($SD = .79$, Range = 20 t/m 65 jaar). De vragenlijst is uitsluitend online ingevuld. Het overgrote merendeel van de proefpersonen was hoogopgeleid (90,4%). Daarnaast waren de meeste participanten vrouwen (78,8%).

2.3 Ontwerp

Voor dit onderzoek is er gebruikt gemaakt van een 2 x 2 - binnenproefpersoon design voor de variabele tekst (complexe tekst, simpele tekst) en de *fluency expectation* van de reputatie van het kunstwerk (lage verwachting, hoge verwachting).

2.4 Instrumentatie

De afhankelijke variabelen in dit onderzoek zijn esthetische waardering en algemene waardering. Deze variabelen zijn getoetst met een zevenpunt Likertschaal met interval meetniveau. De stimuli in deze studie betrof vier foto's van abstracte kunstwerken. Elke participant kreeg een vragenlijst over vier titels van kunstwerken, vier kunstwerken en vier teksten (grammaticaal of niet) over de kunstwerken te zien. In totaal werden er vier verschillende vragenlijsten afgenomen. Deze vier vragenlijsten werden verdeeld over uiteindelijk 52 proefpersonen met dertien participanten per groep. Alle participanten kregen in een survey dezelfde vier kunstwerken te zien, echter de titels en de teksten die daarbij werden getoond niet. Zo kregen de proefpersonen in groep één bij kunstwerk één een grammaticaal complexe tekst met een titel met een hoge *fluency expectation* (conditie A) en bij kunstwerk twee een grammaticaal niet-complexe tekst en een titel met een lage *fluency* (conditie B). Groep twee begon echter bij kunstwerk één met manipulatie B en ging door met manipulatie C bij kunstwerk twee. De methode van hoe de surveys zijn gemaakt, is schematisch weergegeven Tabel 1.

Tabel 1. Weergave van de structuur van de vier verschillende surveys

Kunstwerk	1	2	3	4
Survey				
1	Conditie A Hoge FE Wel GC	Conditie B Lage FE Niet GC	Conditie C Lage FE Wel GC	Conditie D Hoge FE Niet GC
2	Conditie B Lage FE Niet GC	Conditie C Lage FE Wel GC	Conditie D Hoge FE Niet GC	Conditie A Hoge FE Wel GC
3	Conditie C Lage FE Wel GC	Conditie D Hoge FE Niet GC	Conditie A Hoge FE Wel GC	Conditie B Lage FE Niet GC
4	Conditie D Hoge FE Niet GC	Conditie A Hoge FE Wel GC	Conditie B Lage FE Niet GC	Conditie C Lage FE Wel GC

2.4.1 Controlevragen

De titels van de kunstwerken zagen de proefpersonen voordat ze het plaatje van het kunstwerk te zien kregen. De titel droeg ofwel bij aan een hoge *fluency expectation* of bij aan een lage *fluency expectation*. Na het zien van de titel kregen proefpersonen vragen of ze een lage of een hoge verwachting hadden van de reputatie van het kunstwerk. De vragen zijn in onderstaande schema weergegeven. De vragen zijn gebaseerd op het onderzoek van Leder et al. (2004).

Op basis van de titel van het kunstwerk...

verwacht ik een mooi kunstwerk	verwacht ik een lelijk kunstwerk
verwacht ik een interessant kunstwerk	verwacht ik geen interessant kunstwerk
verwacht ik een leuk kunstwerk	verwacht ik een vervelend kunstwerk
verwacht ik een kunstwerk dat veel emotie losmaakt	verwacht ik een kunstwerk dat weinig emotie losmaakt
verwacht ik een kunstwerk dat veel gedachten losmaakt	verwacht ik een kunstwerk dat weinig gedachten losmaakt
verwacht ik een kunstwerk waarvoor ik veel begrip heb voor de intentie van de kunstenaar	verwacht ik een kunstwerk waarvoor ik weinig begrip heb voor de intentie van de kunstenaar

Nadat de participanten deze vragen ingevuld hadden kregen de proefpersonen in groep één een foto te zien van een abstract kunstwerk met een grammaticaal complexe versie van een uitlegkaartje en groep twee een grammaticaal simpele versie. Proefpersonen kregen de opdracht de teksten zorgvuldig te lezen. Na het lezen van elke tekst, moesten de proefpersonen een korte vragenlijst invullen over de complexiteit van de tekst en de waardering van het schilderij. De complexiteit van de tekst werd bevraagd met drie zevenpunts semantische differentiaal: 'Ik vind de tekst: makkelijk - moeilijk te begrijpen, eenvoudig - complex en vaag - duidelijk. De eerste twee items zijn overgenomen uit onderzoek van Van Enschot en Van Dijk (2006) en het laatste item is afkomstig uit het onderzoek van Hendriks, Starren, Hoeken, Brandt, van der Nederstigt en Pair (2005). Uiteindelijk heeft een proefpersoon die een survey heeft ingevuld vier kunstwerken gezien, vier titels gelezen en beoordeeld en vier teksten van uitlegkaartjes gelezen en beoordeeld.

2.4.2 Beoordeling waardering

De vragenlijst bevat vragen over zowel de esthetische waardering als de algemene waardering. Uit de theorie blijkt dat een cognitief gebaseerd esthetisch oordeel gerelateerd is aan de evaluatie van de kwaliteiten van de kunstwerken, de gedachten die ze oproepen en het begrip. De affectieve verwerking wordt aangedreven door emoties, zoals onzekerheid, verrassing, plezier en andere emoties die kunnen worden ervaren in relatie tot kunst. Deze theorie is vertaald naar zes verschillende vragen met zevenpuntsschalen (de afhankelijke variabelen) die bestaan uit zowel cognitieve als affectieve aspecten van esthetische verwerking (Leder et al., 2004): (a) Begrip, in hoeverre de participanten de intentie van de kunstenaar begrijpen (1= weinig begrip, 7= veel begrip); (b) Schoonheid, in hoeverre de participanten het kunstwerk mooi vinden (1= helemaal niet mooi, 7= heel mooi); (c) Leuk vinden, of participanten het kunstwerk leuk vinden (1= helemaal niet leuk, 7= heel erg leuk); (d) Belangstelling, of het kunstwerk interesse oproept (1= weinig interesse, 7= veel interesse); (e) Emotie, of het kunstwerk emoties bij de participanten oproept (1= weinig emotie, 7= veel emotie) en (f) Gedachten, in hoeverre het kunstwerk gedachten bij de participanten oproept (1= weinig gedachten, 7= veel gedachten). In het onderzoek van Leder et al. (2004) wordt er geen onderscheid gemaakt tussen affectieve en cognitieve waardering. In deze studie wel, daarom zijn de vragen onderverdeeld in vragen die volgens de theorie horen bij affectieve verwerking en vragen die horen bij cognitieve verwerking. Daarbij horen vragen a, b en f bij (cognitieve) esthetische waardering en vragen c, d en e bij de (affectieve) algemene waardering.

Er is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd om vast te stellen of de drie items die zijn gebruikt om esthetische waardering te bevragen samen één schaal mogen vormen. Hetzelfde is gedaan voor de drie items die zijn gebruikt om algemene waardering vast te stellen. Omdat beiden soorten van waardering per ingevulde survey vier keer werden bevraagd, is de betrouwbaarheidsanalyse per twaalf items gemeten. De drie items die zijn gebruikt voor het vaststellen van de esthetische waardering zijn betrouwbaar, de Cronbach's Alpha voor twaalf items is $\alpha = .72$. De drie items die zijn gebruikt voor het vaststellen van de algemene waardering zijn tevens betrouwbaar, de Cronbach's Alpha voor twaalf items is $\alpha = .77$. Omdat de scores van beide Cronbach's Alpha's betrouwbaar genoeg bleken, konden de gemiddeldes van de twaalf items per survey van beide soorten waardering meegenomen worden bij het uitvoeren van de statistische toetsen.

2.4.3 Interesse in kunst

Aan het eind van het experiment kregen de deelnemers drie vragen over hun interesse in kunst: 'Ik ben geïnteresseerd in kunst'; 'In mijn vrije tijd ben ik bezig met kunst'; 'Ik bezoek vaak kunsttentoonstellingen'. Alle beoordelingen werden gegeven op een zevenpuntsschaal van één (helemaal mee oneens) tot zeven (helemaal mee eens). De items zijn overgenomen uit het onderzoek van Leder, Carbon en Ripsas (2006). De interesse in kunst wordt gemeten om er achter te komen of er bijeffecten zijn in deze studie tussen de interesse in kunst en of dit interacteert met een hogere waardering van de abstracte schilderijen. Na de afname van de vragenlijsten is er een *split-half* analyse uitgevoerd, waarbij allereerst de mediaan is berekend van de gemiddelden van de drie vragen over de interesse in kunst. De mediaan voor de Interesse in kunst is 3.33. Vervolgens is de variabele gehercodeerd naar een nieuwe variabele, waarbij 1= 1 t/m 3.33, 2= 3.34 t/m 7. Deze nieuwe variabele is als between-subject variabele meegenomen in de statistische toetsing.

2.4.4 Overige elementen

Aan het begin van de survey werd er gevraagd naar het geslacht, de leeftijd en de vooropleiding van de proefpersonen.

2.5 Procedure

De participanten werden willekeurig verdeeld over de vier vragenlijsten. Deelname aan het experiment was op vrijwillige basis en er was geen beloning. Participanten moesten de survey individueel invullen. Als de online vragenlijst werd geopend was een korte toelichting te lezen van het onderzoek en werd er beschreven dat de antwoorden gebruikt zullen worden voor wetenschappelijk onderzoek van de Radboud Universiteit Nijmegen (zie Bijlage VI).

Verder werd benadrukt dat de antwoorden anoniem zijn. Ook werd aangegeven dat de participanten te allen tijde konden stoppen met het onderzoek. Voor eventuele vragen konden ze op elk moment contact opnemen met de onderzoeker. Een gemiddelde afname duurde vijftien minuten. Alle participanten beheersten de Nederlandse taal en dat was een vereiste om de vragenlijst in te kunnen vullen. Er waren geen eventueel storende factoren.

2.6 Statistische toetsing

De data verkregen van de vragenlijsten zijn in het programma SPSS Statistics 26 in een geschikte dataset uitgewerkt. De toets die gebruikt is voor het beantwoorden van alle hypothesen is een Multivariate variantieanalyse (MANOVA). Multivariaat betekent meerdere afhankelijke variabelen (dus twee of meer). Omdat deze studie twee afhankelijke variabelen kent (zowel esthetische als algemene waardering) is dit een geschikte toets. Daarnaast zullen esthetische waardering en algemene waardering waarschijnlijk hoog positief correleren en dit is een voordeel omdat de toetsing op deze manier meer statistische '*power*' heeft. Dit betekent dat de kans op het ten onrechte accepteren van de nulhypothese minder groot is en dat de kans groter is dat er een effect optreedt in de populatie (Greenwald, 1976). Bovendien beschermt de MANOVA tegen de fouten die kunnen voorkomen bij het uitvoeren van veel losse toetsen. Om te toetsen of meer of minder interesse in kunst bijdraagt aan meer of minder waardering van abstracte kunst is de variabele 'interesse in kunst' als between-subject variabele meegenomen in de repeated measures MANOVA.

3. Resultaten

3.1 Esthetische waardering

Om hypothesen één en drie te beantwoorden, is er een multivariate variantie-analyse (MANOVA) uitgevoerd met als binnen-proefpersoonfactoren Grammaticale complexiteit (niet-grammaticaal complex, wel grammaticaal complex) en *Fluency expectation* (hoog vloeiend, laag vloeiend), met als afhankelijke variabelen Esthetische- en Algemene waardering. Uit deze MANOVA met herhaalde metingen voor Esthetische waardering met als binnen-proefpersoonfactor Grammaticale complexiteit, bleek er geen significant hoofdeffect te zijn van Grammaticale complexiteit op Esthetische waardering ($F(1, 50) < 1, p = .830$). Ook bleek er geen significant hoofdeffect te zijn van *Fluency expectation* op Esthetische waardering ($F(1, 50) < 1, p = .829$). Niet de grammaticale complexiteit van een tekst van een uitlegkaartje, noch de verwachte vloeiendheid van de reputatie van het kunstwerk dragen significant bij aan meer esthetische waardering van een abstract kunstwerk.

3.2 Algemene waardering

Om hypothesen twee en vier te beantwoorden is gekeken naar de hoofdeffecten van Algemene waardering. Uit een MANOVA met herhaalde metingen voor Algemene waardering met als tussen-proefpersoonfactor Grammaticale complexiteit, bleek er geen significant hoofdeffect te zijn ($F(1, 50) < 1, p = .599$). Daarnaast bleek er ook geen significant hoofdeffect te zijn van *Fluency expectation* op Algemene waardering ($F(1, 50) < 1, p = .878$). Wederom dragen grammaticale complexiteit van een tekst van een uitlegkaartje en de verwachte vloeiendheid van de reputatie van de kunstenaar niet significant bij aan meer algemene waardering van een abstract kunstwerk.

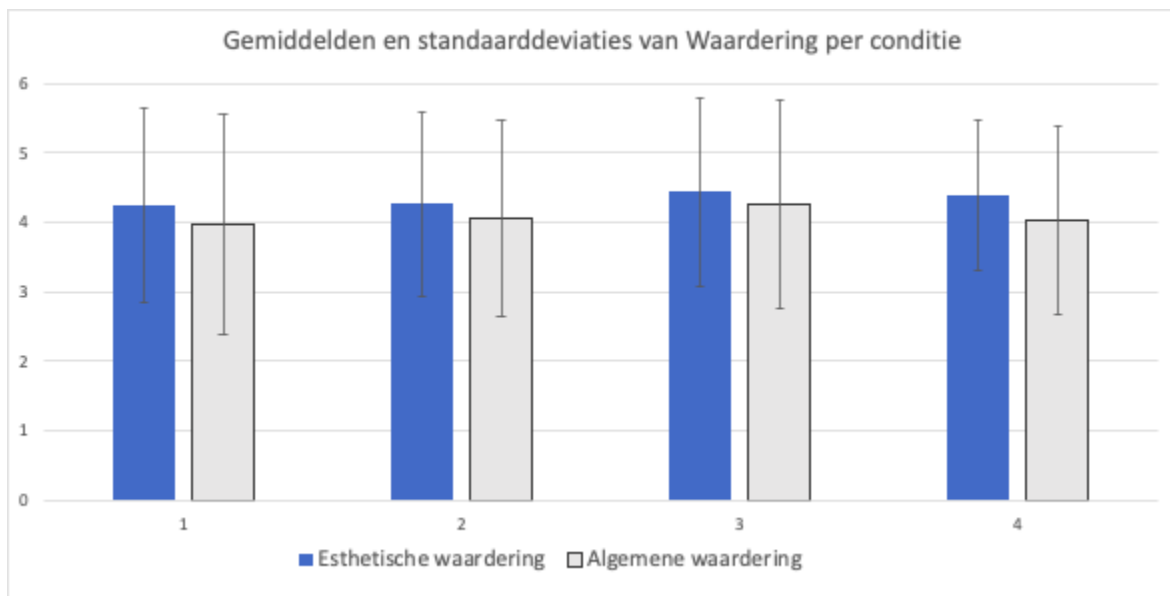
3.3 Interactie

Om antwoord te geven op hypothese vijf is er gekeken naar een eventuele interactie tussen de hoge verwachte vloeiendheid van de reputatie van het kunstwerk en een grammaticaal of niet-grammaticaal complexe tekst en of dit resulteert in significant meer of minder waardering van een kunstwerk. Uit de tweeweg MANOVA met herhaalde metingen bleek er geen significante interactie te zijn tussen *Fluency expectation* en Grammaticale complexiteit op Algemene waardering ($F(1, 50) < 1, p = .671$) en Esthetische waardering ($F(1, 50) < 1, p = .390$). In tabel 3 en figuur 1 zijn de gemiddelden en standaarddeviaties weergegeven. Figuur 2 toont een visuele weergave van de gemiddelden van Esthetische waardering en Algemene waardering per conditie.

Tabel 3. Gemiddelden en standaarddeviaties van de Esthetische waardering en de Algemene waardering in de verschillende condities.

Waardering	Conditie							
	A (1)		B (2)		C (3)		D (4)	
	Hoge FE Wel GC		Lage FE Niet GC		Lage FE Wel GC		Hoge FE Niet GC	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Esthetische Waardering	4.25	1.40	4.26	1.13	4.44	1.35	4.39	1.08
Algemene Waardering	3.97	1.58	4.06	1.41	4.27	1.49	4.03	1.36

Figuur 1. Visuele weergave van de gemiddelden van Esthetische waardering en Algemene waardering per conditie. Waarbij Conditie A = 1, Conditie B = 2, Conditie C = 3 en Conditie D = 4.

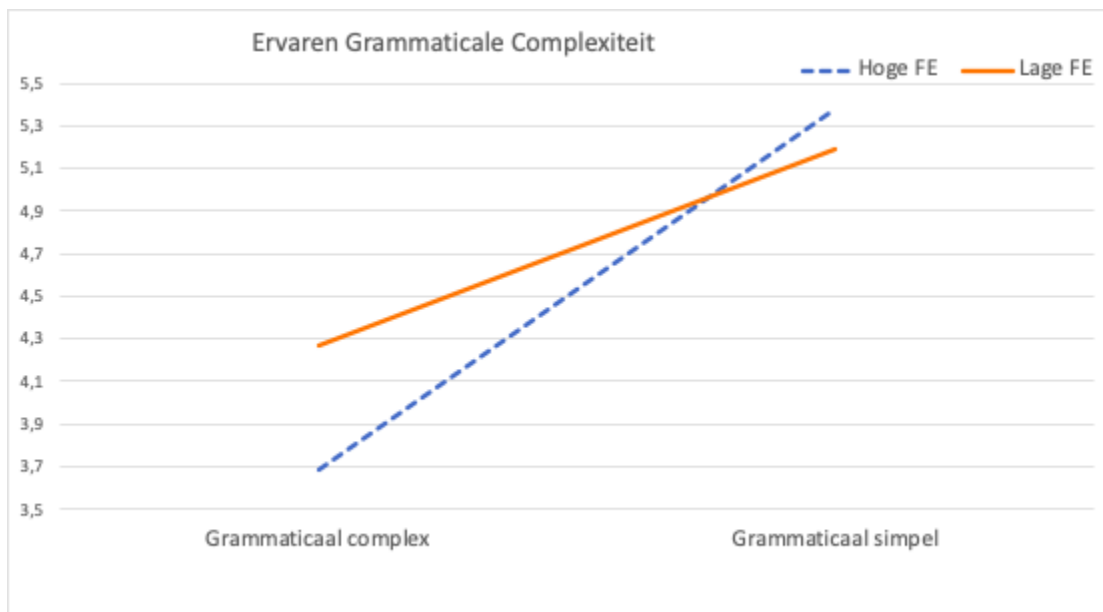

3.4 Controlevariabelen

Zoals hierboven beschreven is er geen bevestiging gevonden voor de vijf hypothesen in deze studie. Om te achterhalen of de manipulatie van de titels en de teksten van de uitlegkaartjes daadwerkelijk hebben gemeten wat er beoogd werd te meten, is er aanvullend een tweeweg MANOVA uitgevoerd voor de controlevragen over de *Fluency expectation* en de Grammaticale complexiteit. Uit een tweeweg MANOVA met herhaalde metingen voor ervaren Grammaticale complexiteit en ervaren Fluency expectation met als binnenpersoonsfactoren *Fluency Expectation* (hoge fluency of lage fluency) en Grammaticale Complexiteit (wel complex of niet complex) blijkt er een significant hoofdeffect te zijn van

de Grammaticale Complexiteit op de ervaren Grammaticale Complexiteit ($F(1, 51)= 77.77$, $p= <.001$). Ook blijkt er een significant hoofdeffect te zijn van de *Fluency expectation* op de ervaren *Fluency expectation* ($F(1, 51)= 75.12$, $p= <.001$). Dit betekent dat de antwoorden die gegeven zijn op de controlevragen overeenkomen met de gegeven manipulaties in de verschillende condities. Daarnaast vindt er een significante interactie plaats tussen Grammaticale complexiteit en *Fluency expectation* op de ervaren Complexiteit ($F(1, 51)= 6.36$, $p=.015$). Het significante interactie-effect zoals hierboven beschreven, is visueel weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Het significante hoofdeffect van de ervaren Grammaticale complexiteit op de manipulatie Grammaticale complexiteit en de significante interactie tussen Grammaticale complexiteit en *Fluency expectation* op de ervaren Complexiteit.

3.4.1 Interactie-effect controlevariabelen

De significante interactie in figuur 2 kan als volgt worden geïnterpreteerd; de grammaticaal moeilijke condities worden als grammaticaal moeilijker ervaren dan de condities die als niet grammaticaal complex zijn gemanipuleerd. Te zien in figuur 2 is dat een tekst minder complex werd geschat in de grammaticaal complexe conditie in combinatie met een titel met een hoge *Fluency expectation* ($M= 3.69$, $SD= 1.25$), dan een tekst in de Grammaticaal complexe conditie in combinatie met een titel met een lage *Fluency expectation* ($M= 4.27$, $SD= 1.49$). Voor de tekst met een grammaticaal simpele conditie wordt de tekst complexer geacht naarmate de titel een hoge *Fluency expectation* ($M= 5.38$, $SD= 1.02$) had en wordt de

tekst simpeler gevonden als er vooraf een titel werd getoond met een lage *Fluency expectation* ($M= 5.19, SD= 1.35$)

3.5 Interesse in kunst

Los van de hypotheses, kent deze studie nog een extra variabele, namelijk Interesse in kunst. Deze variabele is toegevoegd om te toetsen of meer of minder interesse in kunst bijdraagt aan meer of minder waardering van abstracte kunst. Uit een drieweg MANOVA voor Algemene waardering en Esthetische waardering met als binnen-proefpersoonfactoren Grammaticale complexiteit en *Fluency expectation* en tussen-proefpersoonfactor Interesse in kunst bleek er een significante interactie te zijn tussen Grammaticale complexiteit, *Fluency expectation* en Interesse in kunst op Algemene waardering ($F(1, 50) = 8.88, p = .004$). Ook bleek er een significant multivariaat effect te zijn van Grammaticale complexiteit, *Fluency expectation* en Interesse in kunst op Esthetische waardering ($F(1, 50) = 6.010, p = .018$). Dit tweede orde interactie-effect betekent dat de interactie tussen wel of niet grammaticale complexiteit in teksten en een hoge of lage fluency expectation verschillend is voor personen met een lage of hoge interesse in kunst. Om het interactie-effect te interpreteren is er gekeken naar de onderstaande tabel met gemiddelden en standaardafwijkingen.

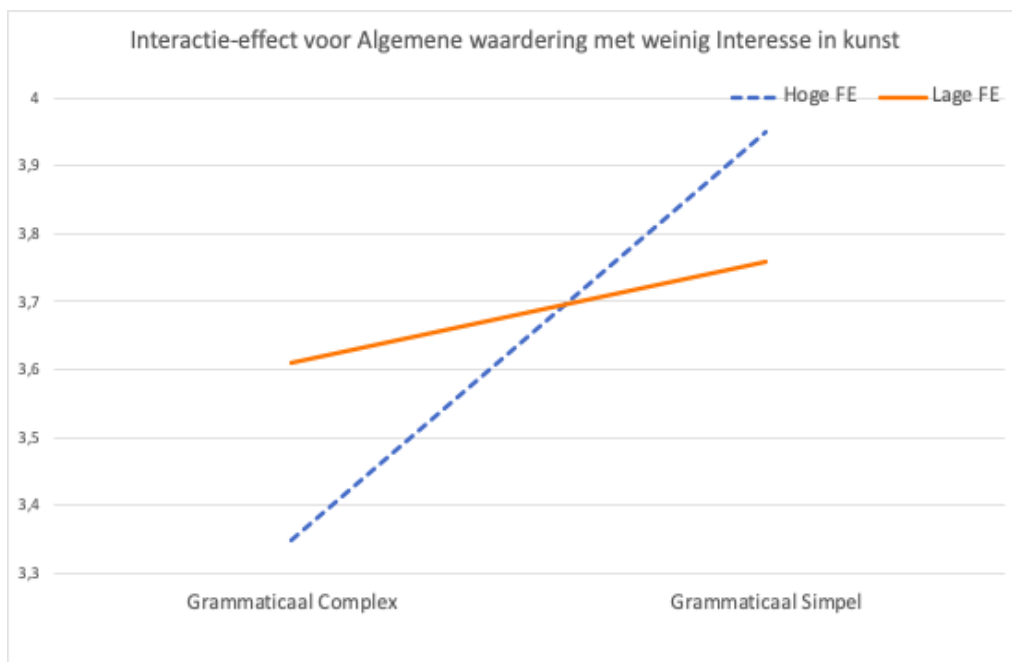
Tabel 4. De gemiddelden en standaarddeviaties van Algemene waardering en Esthetische waardering per conditie voor de variabele Interesse in kunst

Algemene waardering	Conditie							
	A (1) Hoge FE Wel GC		B (2) Lage FE Niet GC		C (3) Lage FE Wel GC		D (4) Hoge FE Niet GC	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Lage interesse in kunst	3.35	1.48	3.76	1.47	3.61	1.41	3.95	1.41
Hoge interesse in kunst	4.69	1.39	4.40	1.23	4.21	1.58	4.13	1.36
Esthetische waardering	Conditie							
	A (1) Hoge FE Wel GC		B (2) Lage FE Niet GC		C (3) Lage FE Wel GC		D (4) Hoge FE Niet GC	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Lage interesse in kunst	3.77	1.43	3.96	1.33	4.23	1.41	4.41	1.10
Hoge interesse in kunst	4.81	1.16	4.61	1.27	4.69	1.26	4.38	1.09

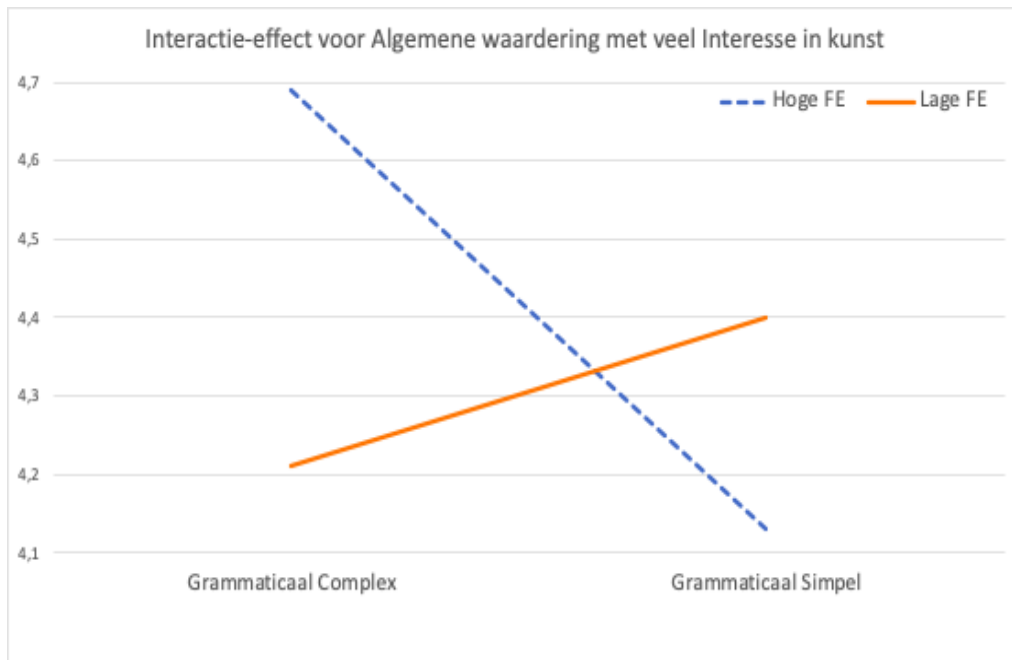
3.5.1 Interactie-effect Interesse in kunst en Algemene waardering

Er is een significante interactie tussen de verschillende condities van de onafhankelijke variabelen bij veel of weinig Interesse in kunst voor de Algemene waardering. Bij mensen met weinig Interesse in kunst is er meer Algemene waardering als de tekst Simpel is in combinatie met een hoge Fluency expectation ($M = 3.95$, $SD = 1.41$), dan de Grammaticaal complexe tekst met een hoge Fluency expectation ($M = 3.35$, $SD = 1.48$). Bij mensen met bovengemiddelde Interesse in kunst is er juist meer Algemene waardering als de tekst Grammaticaal complex is met een hoge Fluency expectation ($M = 4.69$, $SD = 1.41$), dan wanneer de tekst grammaticaal Simpel is met een hoge Fluency expectation ($M = 4.13$, $SD = 1.36$). Voor zowel mensen met weinig Interesse in kunst (1) als mensen met een bovengemiddelde Interesse in kunst (2) geldt dat een Simpele tekst in combinatie met een titel met een lage Fluency expectation ((1): $M = 3.76$, $SD = 1.47$; (2): $M = 4.40$, $SD = 1.23$) voor meer Algemene waardering zorgt, dan een Grammaticaal complexe tekst met een titel met een lage Fluency Expectation ((1): $M = 3.61$, $SD = 1.41$; (2): $M = 4.21$, $SD = 1.58$). De significante interactie tussen de verschillende condities van de onafhankelijke variabelen bij veel of weinig Interesse in kunst voor de Algemene waardering zijn visueel weergegeven in figuur 3 en 4.

Figuur 3. De visualisatie van het interactie-effect voor Algemene waardering met weinig interesse in kunst.

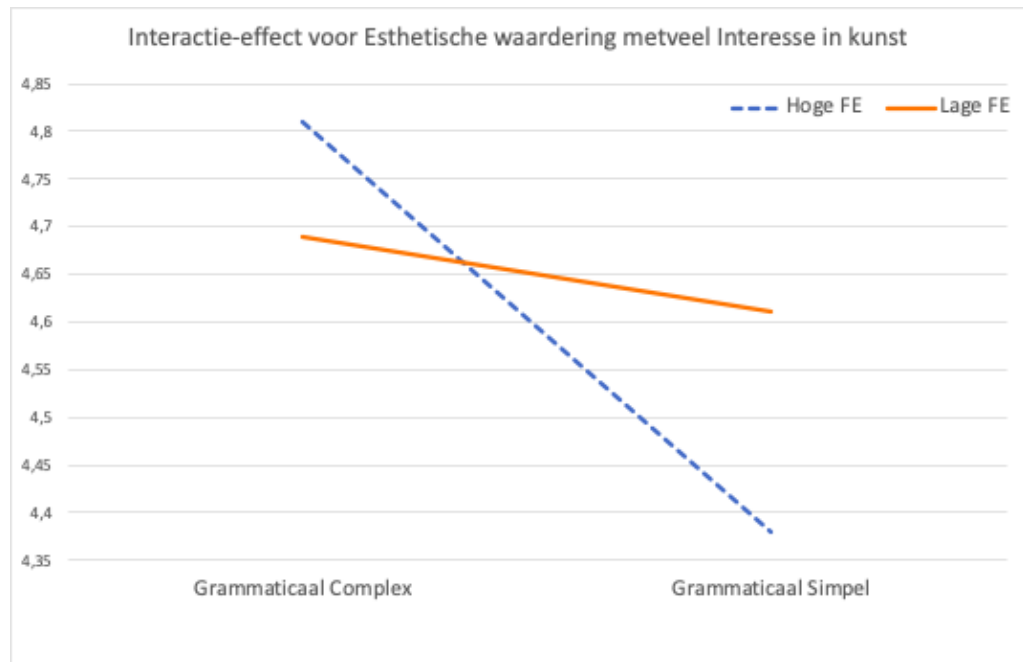
Figuur 4. De visualisatie van het interactie-effect voor Algemene waardering met veel interesse in kunst.

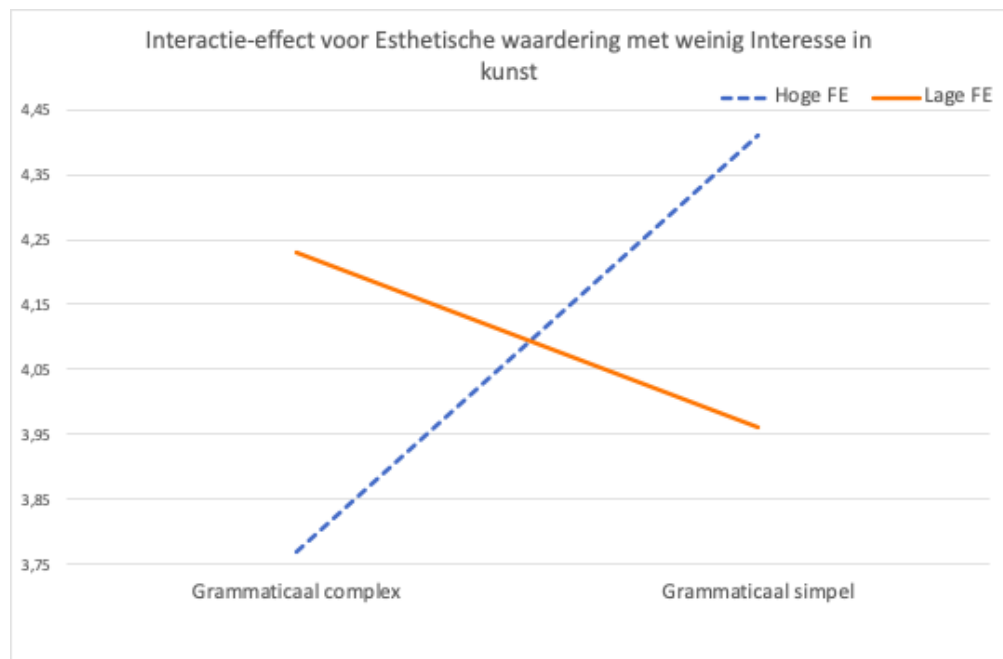
3.5.1 Interactie-effect Interesse in kunst en Esthetische waardering

Er is een significante interactie tussen de mate van Esthetische waardering in de verschillende condities van de onafhankelijke variabelen in combinatie met het verschil tussen weinig of bovengemiddelde Interesse in kunst. Bij mensen met weinig Interesse in kunst is er meer Esthetische waardering als een tekst Grammaticaal simpel is met een hoge *Fluency expectation* ($M = 4.41$, $SD = 1.10$) dan als een tekst Grammaticaal complex is met een hoge *Fluency expectation* ($M = 3.77$, $SD = 1.43$). Echter, bij mensen met een bovengemiddelde interesse in kunst is er meer Esthetische waardering bij een Grammaticaal complexe tekst in combinatie met een titel met een hoge *Fluency expectation* ($M = 4.81$, $SD = 1.16$), dan een Grammaticaal simpele tekst in combinatie met een titel met een hoge *Fluency expectation* ($M = 4.38$, $SD = 1.09$). Voor zowel mensen met weinig Interesse in kunst (1) als mensen met een bovengemiddelde Interesse in kunst (2) geldt dat een Grammaticaal complexe tekst in combinatie met een titel met een lage *Fluency expectation* (1: $M = 4.23$, $SD = 1.41$; 2: $M = 4.69$, $SD = 1.26$) voor meer Esthetische waardering zorgt, dan een grammaticaal Simpele tekst met een titel met een lage *Fluency Expectation* (1: $M = 3.96$, $SD = 1.33$; 2: $M = 4.61$, $SD = 1.27$). Het interactie-effect tussen de mate van Esthetische waardering in de verschillende condities van de onafhankelijke variabelen in combinatie met het verschil tussen weinig of bovengemiddelde Interesse in kunst zijn visueel weergegeven in figuur 5 en 6.

Figuur 5. De visualisatie van het interactie-effect voor Esthetische waardering met weinig interesse in kunst.

Figuur 6. De visualisatie van het interactie-effect voor Esthetische waardering met veel interesse in kunst.

4. Conclusie en discussie

In dit onderzoek werd gekeken naar het effect van grammaticale complexiteit van teksten in uitlegkaartjes en de *fluency expectation* van de reputatie van een kunstwerk op de waardering van abstracte kunst. Gebaseerd op het onderzoek van Leder et al. (2004) is onderscheid gemaakt tussen de cognitieve- en affectieve verwerking van waardering. In dit onderzoek zijn deze twee manieren van verwerking gedefinieerd als: ‘esthetische waardering’ (cognitieve verwerking) en ‘algemene waardering’ (affectieve verwerking). De hoofdvraag: *Dragen grammaticale complexiteit in teksten van uitlegkaartjes in musea en de fluency expectation van de reputatie van een kunstwerk, bij aan de waardering van abstracte kunst (vanaf het begin van de twintigste eeuw)?*, werd getoetst aan de hand van vijf hypothesen. Zowel voor esthetische waardering als voor algemene waardering werden er geen hoofdeffecten gevonden van grammaticale complexiteit (hypothese 1 en 2) of *fluency expectation* (hypothese 3 en 4). Ook werd de eventuele interactie tussen grammaticale complexiteit en een lage *fluency expectation* getoetst op waardering (hypothese 5), maar ook hier werd geen significant verband gevonden.

De resultaten in deze studie lijken niet in lijn te zijn met de verwachtingen gebaseerd op de *fluency theory* (Reber et al., 2004). Zoals in het theoretisch kader onderbouwd, zou een grammaticaal complexe tekst minder vloeiend verwerkt worden en dus voor minder waardering zorgen dan grammaticaal simpele teksten. De huidige studie biedt voor deze stelling echter geen validatie. Het uitblijven van het effect komt overeen met de bevindingen van Lowrey (1998), die ook geen effect vond van syntactische complexiteit op de waardering van advertenties. De opvatting van Jansen et al. (2006) is dat een begrijpelijke tekst doorgaans voor meer waardering zorgt dan een tekst waarvoor de lezer meer moeite moet doen. Een verklaring voor uitblijven van het effect van grammaticale complexiteit in teksten van uitlegkaartjes op een lagere waardering, kan te maken hebben met de manipulatie van de teksten. Het kan zijn dat het complex maken van teksten genuanceerder ligt dan enkel het toevoegen van een lijdende vorm en een tangconstructie. In vervolgstudies zou het gebruiken van een pre-test om de complexiteit te toetsen hierover meer duidelijkheid kunnen geven.

Daarnaast bieden de resultaten geen ondersteuning voor de opvatting van Graf en Landwehr (2015) dat een hoge *fluency expectation* leidt tot meer waardering van een stimulus. Zoals in het theoretisch kader onderbouwd, is de verwachting van mensen voor het zien van een stimulus een belangrijke factor voor hoe vloeiend een stimulus verwerkt wordt (Roese & Sherman, 2007). De verwachting was dan ook dat het verschil in hoge of lage *fluency expectation* van de reputatie van het kunstwerk zou zorgen voor een significant

verschil in waardering. Door het uitblijven van significante hoofd- en interactie-effecten, is er gekeken naar de manipulatie van de gebruikte titels en de teksten voor dit onderzoek. Zowel het effect van grammaticale complexiteit als de *fluency expectation* werd aangetoond bij ervaren grammaticale complexiteit en ervaren *fluency expectation*. Met andere woorden: de grammaticaal complexe teksten werden als grammaticaal moeilijker ervaren dan de teksten die grammaticaal simpel waren. De titels met een hoge *fluency expectation* van de reputatie van het kunstwerk zorgden voor meer verwachting van het kunstwerk, dan de titels met een lage *fluency expectation*. Naast deze twee significante hoofdeffecten bleek er ook een significante *interactie* te zijn tussen grammaticale complexiteit en *fluency expectation* op de ervaren complexiteit. Zowel bij de grammaticaal complexe conditie als bij de grammaticaal simpele conditie werd de tekst minder complex ervaren indien er een titel met een hoge *fluency expectation* werd getoond, dan een tekst in combinatie met een titel met een lage *fluency expectation*.

Het blijft nog onduidelijk of de resultaten van dit onderzoek veroorzaakt zijn door de manipulatie van de teksten of dat er gewoonweg geen bewijs is gevonden voor het opgaan van de *fluency theory* en de *fluency expectation* bij deze studie. Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van significante effecten in deze studie is dat bij waardering van het abstracte kunstwerk, de proefpersonen zich niet lieten leiden door de titel, noch de tekst van het uitlegkaartje. Wederom zou het gebruik van een pre-test meer duidelijkheid kunnen geven over de werking van de manipulatie. Een beperking van het huidige onderzoek is dat er enkel abstracte kunstwerken zijn gebruikt. Mogelijk zijn de proefpersonen van dit onderzoek geïnteresseerd in andere vormen van kunst of andere kunstgenres. Daarnaast is abstracte kunst een kunstgenre dat veel vraagt van de aanschouwer omdat bij abstracte kunstwerken veelal geen scènes, objecten of waarneembare onderwerpen worden getoond, waardoor de aanschouwer enkel aangewezen is op zijn of haar interpretatie, gevoel en fantasie (Schapiro, 1937). Het kan zijn dat proefpersonen deze kunststroming gewoonweg minder aantrekkelijk vonden, wat invloed kan hebben op de waardering van de kunstwerken, zonder dat de manipulaties van de teksten en de titels daar invloed op hebben gehad. Een andere verklaring voor het uitblijven van significante effecten kan te maken hebben met de mate van expertise van de proefpersonen over abstracte kunst. Zo zouden mensen met weinig kennis of ervaring van een specifiek domein meer moeite hebben met het verwerken van informatie in dat domein dan mensen met veel kennis of ervaring (Leder et al., 2004).

In het huidige onderzoek bleek de mate van interesse in kunst van de proefpersonen een significante voorspeller te zijn voor waardering. Dit effect lijkt overeenkomsten te tonen met

de studie van Alexander en Jetton (1994), waarbij interesse over een onderwerp een significante voorspeller is voor tekstbegrip, wat weer gerelateerd is aan de mate van waardering van een stimulus. Zo werd in de huidige studie aangetoond dat, voor zowel algemene- als esthetische waardering, mensen met weinig interesse in kunst een kunstwerk meer konden waarderen naarmate een tekst van een uitlegkaartje grammaticaal simpel was in combinatie met een titel met hoge *fluency expectation*. Bij mensen met bovengemiddelde interesse in kunst was er meer waardering voor abstracte kunst als er een juist wel een grammaticaal complexe tekst werd gebruikt voor een uitlegkaartje gecombineerd met een titel met een hoge *fluency expectation*.

Een sterk punt van de huidige studie is dat de manipulatiematerialen om de *fluency expectation* te meten, zorgvuldig zijn verzameld en gemanipuleerd waardoor de manipulatie uiteindelijk ook succesvol bleek te zijn. Een ander sterk punt van deze studie is het meenemen van de variabele ‘interesse in kunst’, deze variabele is een waardevolle aanvulling dit onderzoek. Zo bleek er een verschil te zijn tussen de mate van waardering van de abstracte kunstwerken en de rol van grammaticale complexiteit en *fluency expectation* bij mensen met weinig interesse in kunst en mensen met bovengemiddelde interesse in kunst.

Uit de studie van Forgas (1995) blijkt dat de stemming van mensen het cognitieve proces van waardering beïnvloedt. Zo beïnvloeden affectieve toestanden de manier waarop een kunstwerk wordt verwerkt. Als een waarnemer in een positieve stemming is dan verwerkt deze een kunstwerk holistisch en als iemand een negatiever humeur heeft verwerkt de persoon een kunstwerk meer analytisch. De esthetische ervaring kan gehinderd worden door een aanvankelijk negatieve stemming van de waarnemer (Forgas, 1995). In vervolgonderzoek zou het humeur van proefpersonen meegenomen kunnen worden om na te gaan of de bevindingen van Forgas (1995) opgaan.

Al met al dragen de resultaten van deze studie bij aan eerder onderzoek over de invloed van de *fluency theory* in teksten en de *fluency expectation* van de reputatie van kunstwerken op de waardering van een stimulus. Ondanks het feit dat de resultaten in deze studie de *fluency theory* of de *fluency expectation* niet konden bevestigen, hebben de resultaten toch inzichten gecreëerd over het effect van de rol van taalgebruik en titels en het effect van deze elementen op de waardering van de getoonde abstracte kunst. Een voorbeeld van een advies als gevolg van een inzicht is dat communicatieafdelingen van musea kunnen inspelen op de mate van interesse in kunst van bezoekers bij het maken van uitlegkaartjes en titels bij abstracte kunstwerken. Een voorbeeld; als het doel is van een communicatieafdeling om meer esthetische waardering van abstracte kunst te genereren bij bezoekers met een lage

interesse in kunst, zijn ze volgens de resultaten van deze studie meer gebaat bij het gebruik van een grammaticaal simpele tekst voor het uitlegkaartje in combinatie met een titel waarin een hoge verwachting wordt geschept van de reputatie van het kunstwerk.

Er is tot dusver weinig onderzoek gedaan naar dit interessante onderwerp en dit onderzoek biedt daarom een basis voor voor aanvullend onderzoek. De zoektocht naar het meest effectieve taalgebruik voor het ‘heetste hangijzer in de museumwereld’ is nog niet ten einde en zal dus voortgezet moeten worden.

Literatuurlijst

Alexander, P. A. & Jetton, T. L. (1994). The Role of Importance and Interest in the Processing of Text. *Educational Psychologie Review*, 8 (1). doi: 1040-726X/96/0300-0089509.50/

Beckert, J. & J. Rossel. 2004. “Art and Prices. Reputation as a Mechanism for Reducing Uncertainty in the Art Market.” *Kolner Zeitschrift Fur Soziologie Und Sozialpsychologie* 56 (1): 32–50.10.1007/s11577-004-0002-7

Berlyne, D. E. (1974). Studies in the new experimental aesthetics: steps forward to an objective psychology of aesthetic appreciation. *Washington: Hemisphere*.

Blood, A. J. & Zatorre, R. J. (2001). Intensely pleasurable response to music correlate with activity in the brain regions implicated in reward and emotion. *Proceedings of the National Academy of Science*, 98 (20), 11818 –11823

Blunden, J. (2016). The language with displayed art(efacts). linguistic and sociological perspectives on meaning, accessibility and knowledge-building in museum exhibitions. *Faculty of Arts and Social Sciences University of Technology Sydney*. Geraadpleegd middels: <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/90004/2/02whole.pdf>

Flynn, L. R. & R. E. Goldsmith. 1999. “A Short, Reliable Measure of Subjective Knowledge.” *Journal of Business Research* 46 (1): 57–66.10.1016/S0148-2963(98)00057-5

Franklin, M. B., Becklen, R. C. & Doyle, C. L. (1993). The influence of titles on how paintings are seen. *Leonardo*, 26(2), 103–108.

Graf, L. K. M. & Landwehr, J. R. (2015). A Dual-Process Perspective on Fluency-Based Aesthetics: The Pleasure-Interest Model of Aesthetic Liking. *Personality and Social Psychology Review* v19 n4: 395-410. doi: 10.1177/1088868315574978

Greenwald, A.G. (1976). Within-Subjects Designs: To Use or Not To Use? *Psychological Bulletin* 83 (2), 314-320. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.83.2.314>

Giora, R., Fein, O., Kronrod, A., Elnatan, I., Shuval, N. & Zur, A. (2004). Weapons of Mass Distraction: Optimal Innovation and Pleasure Ratings. *Metaphor and Symbol*, 19(2), 115-141

Hagtvedt, H., and V. M. Patrick. 2008. "Art Infusion: The Influence of Visual Art on the Perception and Evaluation of Consumer Products." *Journal of Marketing Research* 45 (3): 379–389.10.1509/jmkr.45.3.379

Hertogh, P. (2011). *Het kunstwerk en de canon: Een onderzoek naar de voorspelbaarheid van succes in de moderne en hedendaagse beeldende kunst*. Universiteit Utrecht/IVLOS. Geraadpleegd van: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/209251>

Hendriks, B., Starren, M., Hoeken, H., Brandt, C. van den, Nederstigt, U. & Pair, R. le. 27 (2005). Stijl, cultuur en overtuigingskracht: De invloed van culturele stijlverschillen op de overtuigingskracht van een fondswervingbrief. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 27(3), 230-244.

Hoeken, H., Hoeken, J. A. L., Hornikx, J., & Hustinx, L. G. M. M. (2012). *Overtuigende teksten: onderzoek en ontwerp*. Bussum, Nederland: Uitgeverij Coutinho.

Kelly-Holmes, Helen & Sari Pietikäinen (2016). "Language: A challenge resource in a museum of Sámi Culture." *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 16(1), 24-41.

Leder, H., Belke, B., Oeberst, A., & Augustin, D. (2004). A model of aesthetic appreciation and aesthetic judgments. *British Journal of Psychology*, 95, 489–508.
<https://doi.org/10.1348/0007126042369811>

Leder, H., Carbon, C. & Ripsas, A. (2006). Entitling art: Influence of title information on understanding and appreciation of paintings. *Acta Psychologica* 121, 176–198.
doi:10.1016/j.actpsy.2005.08.005

Locke, J. (2016). Interpretive Voice: A Review of Permanent Exhibition Interpretation at the Rijksmuseum. *Curator: The Museum Journal*, 59 (3), 305-314.

- Lowrey, T.M. (1998). The effects of syntactic complexity on advertising persuasiveness. *Journal of Consumer Psychology*, 7(2), 187-206.
- Macken-Horarik, M. (2004). 'Interacting with the multimodal text: reflections on image and verbiage in ArtExpress'. *Visual Communication*, 3(3), 5-26.
- Marshall, K. P. & P. J. Forrest. 2011. "A Framework for Identifying Factors That Influence Fine Art Valuations from Artist to Consumers." *Marketing Management*, 21 (1): 111–123.
- Museumvereniging (2019, 7 januari). Bijna 9 miljoen museumbezoeken in 2018 met Museumkaart. *Museumvereniging*. Geraadpleegd van <https://www.museumvereniging.nl/bijna-9-miljoen-museumbezoeken-in-2018-met-museumkaart>
- Newman, G. E. & P. Bloom. 2012. "Art and Authenticity: The Importance of Originals in Judgments of Value." *Journal of Experimental Psychology: General*, 141 (3): 558–569.10.1037/a0026035
- MoMA (2020). The Collection. *The Museum of Modern Art*. Geraadpleegd van https://www.moma.org/collection/works?locale=en&utf8=%E2%9C%93&q=abstraction&classifications=9&date_begin=Pre-1850&date_end=1938&with_images=1&page=&direction=
- O'Hare, D. P., & Gordon, I. E. (1977). Dimensions of the perception of art: Verbal scales and similarity judgements. *Scandinavian Journal of Psychology*, 18, 66–70.
- Palmer, S. E., Schloss, K. B. & Sammartino, J. (2013). Visual aesthetics and human preference. *Annual Review of General Psychology*, 64, 77-107.
- Price, M. & Thornton Bishop, A. (1953) What is Abstract Art?, *Design v54 n4 (195301)*: 85. doi: 10.1080/00119253.1953.10743316
- Ravelli, Louise J. (2006). *Museum Texts: Communication Frameworks*. London: Routledge.
- Reber, R., Schwarz, N. & Winkielman, P. (2004). Processing Fluency and Aesthetic Pleasure: Is Beauty in the Perceiver's Processing Experience? *Personality & Social Psychology Review*

(Lawrence Erlbaum Associates) Vol. 8 Issue 4, p364-382. 19p. doi:
10.1207/s15327957pspr0804_3

Reber, R. (2012). Processing fluency, aesthetic pleasure, and culturally shared taste. In A. P. Shimamura & S. E. Palmer (Eds.), *Aesthetic science: connecting minds, brains, and experience*, 223-274. New York, NY: Oxford University Press. doi:
10.1093/acprof:oso/9780199732142.001.0001

Rimmer, W. (2016). Measuring grammatical complexity: the Gordian knot. *Language Testing*, 23 (4), 497-519.

Roese, N.J. & Sherman, J.W. (2007). *Expectancies. Social Psychology: A Handbook of Basic Principles*, 2, 91-115. Guilford Press, New York, NY (2007).

Schapiro, M. (1937). *Nature of Abstract Art*. American Marxist Association.

Schroeder, J. E. (2005). "The Artist and the Brand." *European Journal of Marketing*, 39 (11/12): 1291–1305.10.1108/03090560510623262

Timmermans, M. (2015, 30 juli). Het museum in de belevingscultuur: Een onderzoek naar de transitie in de museumcultuur. Geraadpleegd van <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=138341>

Van Der Giessen, T. (2015, 17 september) We spraken de mensen die fulltime uitlegbordjes naast schilderijen schrijven. *Vice Creators*. Geraadpleegd van <https://creators.vice.com/nl/article/xy5mbq/hoe-maak-je-een-museumbordje-spannend-om-de-gehaaste-bezoeker-te-grijpen>

Winkielman, P. & J.T. Cacioppo (2001). Mind at ease puts a smile on the face: Psychophysiological evidence that processing facilitation elicits positive affect. *Journal of Personality and Social Psychology* 81 (6), 989-1000.

Bijlagen

Bijlage I. De gekozen kunstwerken

Kunstwerk 1. 'La Source' (Francis Picabia, 1912)

Bron: MoMA (2020). *The Spring*. Artists Rights Society (ARS), New York / ADAGP, Paris.

Geraadpleegd van

https://www.moma.org/collection/works/80658?classifications=9&date_begin=Pre-1850&date_end=1938&locale=en&page=1&q=abstraction&with_images=1

Kunstwerk 2. 'Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences' (Giacomo Balla, 1913)

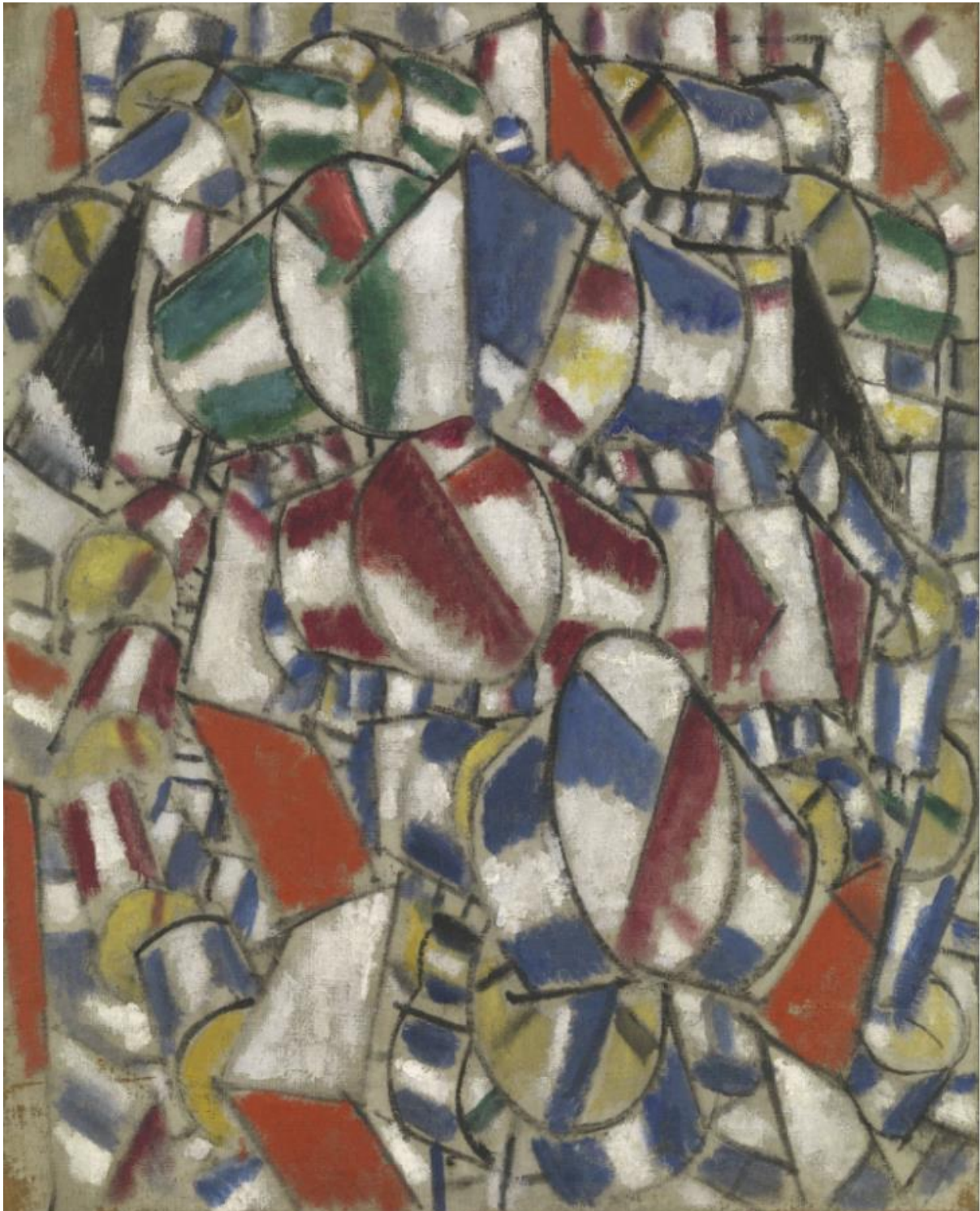
Bron: MoMA (2020). *Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences*. Artists Rights Society (ARS), New York / SIAE, Rome. Geraadpleegd van https://www.moma.org/collection/works/79347?classifications=9&date_begin=Pre-1850&date_end=1938&locale=en&page=1&q=abstraction&with_images=1

Kunstwerk 3. 'Abstraction Blue' (Georgia O'Keeffe, 1927)

Bron: MoMA (2020). *Abstraction Blue*. The Georgia O'Keeffe Foundation / Artists Rights Society (ARS), New York. Geraadpleegd van https://www.moma.org/collection/works/78677?classifications=9&date_begin=Pre-1850&date_end=1938&locale=en&page=1&q=abstraction&with_images=1

Kunstwerk 4. 'Contrast of Forms' (Fernand Léger, 1913)

Bron: MoMA (2020). *Contrast of Forms*. Artists Rights Society (ARS), New York / ADAGP, Paris. Geraadpleegd van https://www.moma.org/collection/works/78788?classifications=9&date_begin=Pre-1850&date_end=1938&locale=en&page=1&q=abstraction&with_images=1

Bijlage II. Originele teksten uitlegkaartjes

Francis Picabia: 'La Source' (1912)

Picabia painted *La Source* (The Spring) after taking a long road trip with two friends, the composer Claude Debussy and the poet Guillaume Apollinaire, in the summer of 1912. On the way home, as the conversation among the three men turned to the possibilities of nonfigurative art, Picabia had demanded of his more skeptical companions, "Are blue and red unintelligible? Are not the circle and the triangle, volumes and colors, as intelligible as this table?" He began work on *La Source* soon afterward. *La Source* invokes the painting of Pablo Picasso in both its Rose Period palette and its fragmented planes, yet its large scale, crude paint handling, and erotic undertones, along with its defiant breach of the figurative tradition, also suggest a parody of Cubism's refinement. Upon seeing *La Source*, a critic wrote that Picabia had "set the year's record for fantasy" with "ugly" works that "evoke incrustated linoleum" (The Museum of Modern Art, 2020).

Giacomo Balla: Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences' (1913)

Balla, one of the founding members of Futurism, spent much of his career studying the dynamics of movement and speed. The subject of this painting is the flight of swifts; black wings whirl before a window. Inspired by photographic studies of animal locomotion such as those by French physiologist Étienne-Jules Marey, Balla created an image of motion pushed close to abstraction. The wings each represent a different position in a trajectory of motion, and the bird's body is rendered as a diagrammatic line. Here Balla looks to science to establish a new, modern language for painting (The Museum of Modern Art, 2020).

Georgia O'Keeffe: 'Abstraction Blue' (1927)

Although O'Keeffe is best known for figurative paintings of flowers, skulls, and the desert landscape of New Mexico, where she settled in 1946, the artist focused on abstract representation during the first phase of her career, from the 1910s into the '30s. *Abstraction Blue*, from this period, exemplifies the freedom O'Keeffe felt and the possibilities she explored at this time through art's most basic building blocks: "I found that I could say things with color and shapes that I couldn't say in any other way—things I had no words for," she explained (The Museum of Modern Art, 2020).

Fernand Léger: 'Contrast of Forms' (1913)

Toward the end of 1912, Léger made among the most defiantly abstract works yet seen. Over the next two years he worked intensely in this experimental idiom, producing the fifty or so canvases, and twice as many works on paper, that constitute his *Contrastes de formes* (Contrasts of forms) series. An inventory of repeated forms—geometric cones, cubes, cylinders—jostle and pile across the surfaces of these works. Here, Léger rejects illusion to focus on the mechanics of representation, drawing attention to them with roughly blocked forms, exposed supports, unmodulated color straight from the tube applied in painterly patches, and highlights detached from any light source. Chiaroscuro, the traditional technique of light and shadow used to create the illusion of three-dimensionality within the two-dimensional reality of the picture plane, becomes a language of absolute contrasts: strident black and white or colored striations clash with one another across the works (The Museum of Modern Art, 2020).

Bijlage III. De niet-grammaticaal complexe teksten

Kunstwerk 1

Janssen schilderde *La Source (De Lente)* na een *roadtrip* met twee vrienden in de zomer van 1912. Op weg naar huis spraken de drie vrienden over de mogelijkheden van geometrische kunst. Janssen begon kort daarna aan *La Source*. *La Source* vertoont overeenkomsten met schilderijen van Pablo Picasso uit diens *Rose Periode*. Daarnaast suggeren de ruwe verfbehandeling, erotische ondertoon en de schending van de uitbeeldende weergave een parodie op de kunststroming kubisme.

Kunstwerk 2

Het onderwerp van dit schilderij is 'de vlucht van zwaluwen'. Op het schilderij zijn zwarte vleugels te zien die vliegen voor een raam. Geïnspireerd door studies over de voortbeweging van dieren zoals die van de fysioloog Étienne-Jules Marey, creëerde Balla een beeld van abstracte beweging. De vleugels vertegenwoordigen elk een andere positie in een bewegingstraject en het lichaam van de vogel is weergegeven als een schematische lijn. Balla heeft een moderne manier van schilderen ontwikkeld die gebaseerd is op de wetenschap.

Kunstwerk 3

O'Keeffe is vooral bekend vanwege schilderijen van bloemen, schedels en woestijnlandschappen. In de eerste fase van haar carrière, concentreerde de kunstenaar zich op abstracte representatie. *Abstraction Blue*, uit deze periode, is een voorbeeld van de vrijheid die O'Keeffe voelde en de mogelijkheden die ze op dat moment verkend door middel van de meest essentiële bouwstenen van kunst: 'Ik merkte dat ik dingen kon zeggen met kleur en vormen die ik op geen enkele andere manier kon zeggen. Dingen waar ik geen woorden voor had', aldus O'Keeffe.

Kunstwerk 4

Eind 1912 maakte Lievens uitdagende abstracte werken. Hij werkte twee jaar intensief aan een experimenteel project. Lievens produceerde in deze periode een vijftigtal doeken en tweemaal zoveel werken op papier die samen zijn serie *Contrastes de Formes* vormen. Een verzameling van herhaalde vormen, geometrische kegels, kubussen, cilinders verdringen en stapelen zich op over de oppervlakken van zijn schilderijen. In dit schilderij is de aandacht gevestigd op de geblokte vormen, steunen en verflakken met effen kleuren die rechtstreeks uit de verftubes zijn aangebracht. Chiaroscuro is de traditionele techniek van licht en schaduw die wordt gebruikt om de illusie van driedimensionaliteit te creëren binnen de tweedimensionale realiteit van het beeldvlak. De Chiaroscuro-techniek is gebruikt voor de absolute contrasten. Een voorbeeld van een absoluut contrast in het schilderij zijn de zwart-witte strepen in combinatie met de gekleurde strepen.

Bijlage III. De grammaticaal complexe teksten

Kunstwerk 1

Janssen schilderde *La Source (De Lente)* na een lange *roadtrip* met twee vrienden, in de zomer van 1912. Op weg naar huis hadden de drie mannen het over de mogelijkheden van niet-configuratieve kunst en Janssen vroeg aan zijn meer sceptische metgezellen: 'Zijn blauw en rood ondoorgrondelijk? Zijn de cirkel en de driehoek, volumes en kleuren niet zo begrijpelijk als een gewone tafel?' en Janssen begon kort daarna aan *La Source*. *La Source* vertoont overeenkomsten met schilderijen van Pablo Picasso van diens *Rose Periode*, maar de grootschalige, ruwe verfbehandeling en erotische ondertoon, met de uitdagende schending van de figuratieve traditie, suggereren ook een parodie op de verfijning van het kubisme.

Kunstwerk 2

Het onderwerp van dit schilderij is 'de vlucht van zwaluwen' en op het schilderij zouden zwarte vleugels te zien zijn die zoemen voor een raam. Geïnspireerd door fotografische studies van de voortbeweging van dieren zoals die van de Franse fysioloog Étienne-Jules Marey, werd er een beeld gecreëerd door De Boer van beweging die dicht bij abstractie werd geduwd. De vleugels vertegenwoordigen elk een andere positie in een bewegingstraject en het lichaam van de vogel wordt weergegeven als een schematische lijn. Hier kijkt De Boer naar de wetenschap om een nieuwe, moderne taal voor schilderen te ontwikkelen.

Kunstwerk 3

Hoewel O'Keeffe vooral bekend is vanwege figuratieve schilderijen van bloemen, schedels en het woestijnlandschap van New Mexico, waar ze zich in 1946 vestigde, concentreerde de kunstenaar zich op abstracte representatie tijdens de eerste fase van haar carrière, van de jaren 1910 tot de jaren '30. Dit schilderij, uit deze periode, is een voorbeeld van de vrijheid die door O'Keeffe werd gevoeld en de mogelijkheden die werden verkend op dit moment door middel van de meest basale bouwstenen van kunst: 'Ik merkte dat ik dingen kon zeggen met kleur en vormen die ik op geen enkele andere manier kon zeggen, dingen waar ik geen woorden voor had', aldus O'Keeffe .

Kunstwerk 4

Eind 1912 maakte Léger de meest uitdagende abstracte werken. Hij werkte twee jaar intensief aan dit experimentele idioom, produceerde een vijftigtal doeken en tweemaal zoveel werken op papier, die zijn serie *Contrastes de Formes* vormen. Een inventaris van herhaalde vormen, geometrische kegels, kubussen, cilinders verdringen en stapelen zich over de oppervlakken van zijn schilderijen. Hier verwerpt Léger illusie om zich te concentreren op de mechanica van representatie, en vestigt de aandacht met ruwweg geblokte vormen, blootgestelde steunen, ongemoduleerde kleur rechtstreeks uit de verftubes aangebracht in schilderachtige plekken en *highlights* die losgemaakt zijn van elke lichtbron. Chiaroscuro, de traditionele techniek van licht en schaduw die wordt gebruikt om de illusie van driedimensionaliteit te creëren binnen de tweedimensionale realiteit van het beeldvlak, wordt een taal van absolute contrasten: zwart-wit en gekleurde strepen botsen met elkaar in het schilderij van Léger.

Bijlage V. manipulatie van het materiaal

Tekst 1

1.

Simpel: Op weg naar huis spraken de drie vrienden over de mogelijkheden van geometrische kunst. Picabia/Janssen begon kort daarna aan La Source

Complex: Op weg naar huis hadden de drie mannen het over de mogelijkheden van niet-configuratieve kunst en Picabia/Janssen vroeg aan zijn meer sceptische metgezellen: 'Zijn blauw en rood ondoorgrondelijk? Zijn de cirkel en de driehoek, volumes en kleuren niet zo begrijpelijk als een gewone tafel?' en Picabia/Janssen begon kort daarna aan La Source.

2.

Simpel: La Source vertoont overeenkomsten met schilderijen van Pablo Picasso uit diens Rose Periode. Daarnaast suggereren de ruwe verfbehandeling, erotische ondertoon en de schending van de uitbeeldende weergave een parodie op de kunststroming kubisme.

Complex: La Source vertoont overeenkomsten met schilderijen van Pablo Picasso van diens Rose Periode, maar de grootschalige, ruwe verfbehandeling en erotische ondertoon, met de uitdagende schending van de figuratieve traditie, suggereren ook een parodie op de verfijning van het kubisme.

	Lijdende Vorm	Tangconstructie	Gebruik van (veel) voorzetsels	Zinslengte	Woord- overtoligheid
--	------------------	-----------------	-----------------------------------	------------	-------------------------

S1	Nee	Nee	Nee	22	Nee
GC1	Nee	Nee	Ja	54	Ja
S2	Nee	Nee	Ja	13, 20	Nee
GC2	Nee	Ja	Ja	39	Ja

Tekst 2

1.

Simpel: Het onderwerp van dit schilderij is 'de vlucht van zwaluwen'. Op het schilderij zijn zwarte vleugels te zien van zwaluwen die vliegen voor een raam.

Complex: Het onderwerp van dit schilderij is ‘de vlucht van zwaluwen’ en op het schilderij zouden de zwarte vleugels te zien zijn van de zwaluwen die vliegen voor een raam.

2.

Simpel: Geïnspireerd door studies over de voortbeweging van dieren zoals die van de fysioloog Étienne-Jules Marey, creëerde Balla/De Boer een beeld van abstracte beweging.

Complex: Geïnspireerd door fotografische studies van de voortbeweging van dieren zoals die van de Franse fysioloog Étienne-Jules Marey, werd er een beeld gecreëerd door Balla/De Boer van de beweging die dicht bij abstractie werd geduwd.

3.

Simpel: Balla/De Boer heeft een moderne manier van schilderen ontwikkeld die gebaseerd is op de wetenschap.

Complex: Hier kijkt Balla De Boer naar de wetenschap om een nieuwe, moderne taal voor schilderen te ontwikkelen.

	Lijdende Vorm	Tangconstructie	Gebruik van (veel) voorzetsels	Zinslengte	Woord- overtolligheid
S1	Nee	Nee	Nee	10, 15	Nee
GC1	Ja	Nee	Ja	27	Nee
S2	Nee	Nee	Nee	24	Nee
GC2	Ja	Nee	Ja	34	Ja
S3	Nee	Nee	Nee	16	Nee
GC3	Ja	Nee	Nee	17	Ja

Tekst 3

1.

Simpel: O'Keeffe/Van Dijk is vooral bekend vanwege schilderijen van bloemen, schedels en woestijnlandschappen. In de eerste fase van haar carrière, concentreerde de kunstenaar zich op abstracte representatie

Complex: Hoewel O'Keeffe/Van Dijk vooral bekend is vanwege figuratieve schilderijen van bloemen, van schedels en het woestijnlandschap van New Mexico, waar ze zich in 1946 vestigde, concentreerde de kunstenaar zich op de abstracte representatie tijdens de eerste fase van haar carrière, van de jaren 1910 tot de jaren '30.

2.

Simpel: *Abstraction Blue*, uit deze periode, is een voorbeeld van de vrijheid die O'Keeffe/Van Dijk voelde en de mogelijkheden die ze op dat moment verkend door middel van de meest essentiële bouwstenen van kunst: 'Ik merkte dat ik dingen kon zeggen met kleur en vormen die ik op geen enkele andere manier kon zeggen. Dingen waar ik geen woorden voor had', aldus O'Keeffe/Van Dijk.

Complex: *Abstraction Blue*, uit deze periode, is een voorbeeld van de vrijheid die door O'Keeffe/Van Dijk werd gevoeld en de mogelijkheden die werden verkend op dit moment door middel van de meest basale bouwstenen van kunst: 'Ik merkte dat ik dingen kon zeggen met kleur en vormen die ik op geen enkele andere manier kon zeggen, dingen waar ik geen woorden voor had', aldus O'Keeffe/Van Dijk.

	Lijdende Vorm	Tangconstructie	Gebruik van (veel) voorzetsels	Zinslengte	Woord- overtolligheid
S1	Nee	Nee	Nee	13, 14	Nee
GC1	Nee	Ja	Ja	47	Ja
S2	Nee	Ja	Nee	54, 11	Nee
GC2	Ja	Ja	Nee	67	Nee

Tekst 4

1.

Simpel: Eind 1912 maakte Léger/Lievens uitdagende abstracte werken. Hij werkte twee jaar intensief aan een experimenteel project. Léger/Lievens produceerde in deze periode een vijftigtal doeken en tweemaal zoveel werken op papier die samen zijn serie *Contrastes de Formes* vormen.

Complex: Eind 1912 maakte Léger/Lievens de meest uitdagende abstracte werken. Hij werkte twee jaar intensief aan dit experimentele idioom, produceerde een vijftigtal doeken en tweemaal zoveel werken op papier, die zijn serie *Contrastes de Formes* vormen.

2.

Simpel: Een verzameling van herhaalde vormen, geometrische kegels, kubussen, cilinders verdringen en stapelen zich op over de oppervlakken van zijn schilderijen.

Complex: Een inventaris van herhaalde vormen, van geometrische kegels, van kubussen en cilindervormen die zich over de oppervlakken van zijn schilderijen.

3.

Simpel: In dit schilderij is de aandacht gevestigd op de geblokte vormen, steunen en verflakken met effen kleuren die rechtstreeks uit de verftubes zijn aangebracht.

Complex: Hier verwerpt Léger/Lievens illusie om zich te concentreren op de mechanica van representatie, en vestigt de aandacht met ruwweg geblokte vormen, blootgestelde steunen, ongemoduleerde kleur rechtstreeks uit de verftubes aangebracht in schilderachtige plekken en *highlights* die losgemaakt zijn van elke lichtbron.

4.

Simpel: Chiaroscuro is de traditionele techniek van licht en schaduw die wordt gebruikt om de illusie van driedimensionaliteit te creëren binnen de tweedimensionale realiteit van het beeldvlak. De Chiaroscuro-techniek is gebruikt voor de absolute contrasten. Zwart-wit en gekleurde strepen botsen met elkaar in het schilderij van Léger/Lievens.

Complex: Chiaroscuro, de traditionele techniek van licht en schaduw die wordt gebruikt om de illusie van driedimensionaliteit te creëren binnen de tweedimensionale realiteit van het beeldvlak, wordt een taal van absolute contrasten: zwart-wit en gekleurde strepen botsen met elkaar in het schilderij van Léger/Lievens.

	Lijdende Vorm	Tangconstructie	Gebruik van (veel) voorzetsels	Zinslengte	Woord overtolligheid
S1	Nee	Nee	Nee	7, 9, 22	Nee
GC1	Nee	Ja	Ja	9, 25	Ja
S2	Nee	Nee	Nee	20	Nee
GC2	Nee	Nee	Ja	19	Ja
S3	Nee	Nee	Nee	24	Nee
GC3	Ja	Ja	Ja	42	Ja
S4	Nee	Nee	Nee	26, 8, 13	Nee
GC4	Nee	Ja	Ja	44	Ja

Bijlage VI. De survey

Bijlage VI.I. Survey 1

MA Communicatie en Beïnvloeding - F. Beenen - s1025561 - SURVEY 1

Start of Block: Default Question Block

Q47 INFORMATIE EN TOESTEMMING

Beste deelnemer,

Bedankt voor uw interesse in de studie naar 'De rol van communicatie in uitlegkaartjes van abstracte kunst in musea'. Deze vragenlijst is onderdeel van mijn scriptie voor de Master Communicatie- en Beïnvloeding. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Floor Beenen, student aan de Radboud Universiteit. Hieronder wordt u geïnformeerd over het doel van de studie en wat de studie inhoudt.

Wat wordt er van u verwacht? Meedoen aan het onderzoek houdt in dat u een online vragenlijst gaat invullen. U krijgt in totaal vier titels van abstracte kunstwerken te zien, vier afbeeldingen van abstracte kunstwerken én vier teksten van uitlegkaartjes. Het doel van deze studie is om te onderzoeken of er een effect is van grammaticale complexiteit van een uitlegkaartje en de verwachte reputatie van een kunstwerk op de waardering van abstracte kunst. Ik zou u willen vragen de gegeven informatie en vragen zorgvuldig te lezen. Er zijn geen goede of foute antwoorden op de vragen. Geef gewoonweg uw eigen mening. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten.

Vrijwilligheid U doet vrijwillig mee aan dit onderzoek. Daarom kunt u op elk moment tijdens het onderzoek uw deelname stopzetten en uw toestemming intrekken. U hoeft niet aan te geven waarom u stopt. U kunt tot twee weken na deelname ook uw onderzoeksgegevens laten verwijderen. Dit kunt u doen door een mail te sturen naar floor.beenen@student.ru.nl.

Wat gebeurt er met mijn gegevens?

De onderzoeksgegevens die we in dit onderzoek verzamelen, zullen door wetenschappers gebruikt worden voor datasets, artikelen en presentaties. De anoniem gemaakte onderzoeksgegevens zijn tenminste 10 jaar beschikbaar voor andere wetenschappers. Als we gegevens met andere onderzoekers delen, kunnen deze dus niet tot u herleid worden. We bewaren alle onderzoeksgegevens op beveiligde wijze volgens de richtlijnen van de Radboud Universiteit.

Heeft u vragen over het onderzoek?

Als u meer informatie over het onderzoek wilt hebben, kunt u contact opnemen met Floor Beenen via floor.beenen@student.ru.nl.

Ethische toetsing en klachten Dit onderzoek is goedgekeurd door de Ethische Toetsingscommissie Geesteswetenschappen van de Radboud Universiteit. Heeft u klachten over het onderzoek, dan kunt u contact opnemen met de verantwoordelijke onderzoeker. Ook kunt u een klacht indienen bij de secretaris van de Ethische Toetsingscommissie Geesteswetenschappen Radboud Universiteit (etc-gw@ru.nl).

Voor vragen over de verwerking van gegevens in dit onderzoek kunt u contact opnemen met een van onderstaande mailadressen: h.vandenheuvel@let.ru.nl, dataofficer@let.ru.nl, onderzoeksbureau@ftr.ru.nl

Bij voorbaat dank ik u voor uw deelname.

Vriendelijke groeten,

Floor Beenen

Q1 - TOESTEMMING: Geef hieronder uw keuze aan.

Door te klikken op de knop 'Ik ga akkoord' geeft u aan dat u: bovenstaande informatie heeft gelezen, vrijwillig meedoet aan het onderzoek én 18 jaar of ouder bent

Als u niet mee wilt doen aan het onderzoek, kunt u op de knop 'Ik wil niet meedoen' klikken

Ik ga akkoord (doorgaan naar vragenlijst) (1)

Ik wil niet meedoen (2)

Q2 - Geslacht

Man (1)

Vrouw (2)

Anders (3)

Q3 - Leeftijd

Q4 - Wat is je hoogste genoten (d.w.z. afgeronde) opleiding? Als je momenteel nog studeert, vul dan de opleiding in die je momenteel volgt.

VMBO (1)

HAVO (2)

VWO (3)

MBO (4)

HBO (5)

WO (8)

End of Block: Default Question Block

Start of Block: Block 1

Q5 - U krijgt in totaal vier titels van abstracte kunstwerken te zien, vier afbeeldingen van abstracte kunstwerken én vier teksten van uitlegkaartjes. Uitlegkaartjes zijn teksten die naast kunstwerken hangen in musea en context geven over een kunstwerk. Ik zou u willen vragen de gegeven informatie en vragen zorgvuldig te lezen. Geef vervolgens uw mening. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Voor het zien van elk kunstwerk wordt allereerst een titel getoond.

Titel kunstwerk:

'La Source'

Door de invloedrijke kunstenaar: Francis Picabia (1912)

Hangt in het Modern Museum of Art (MoMa), New York

Op basis van de titel van het kunstwerk...

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
...verwacht ik een interessant kunstwerk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een mooi kunstwerk (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel emoties losmaakt (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel gedachten losmaakt (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk waarvoor ik veel begrip heb voor de intentie van de kunstenaar (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een plezierig kunstwerk (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q6

Q7 - Hieronder staat een tekst van een uitlegkaartje van het schilderij hierboven. Lees de tekst aandachtig door en bestudeer het kunstwerk goed voordat u de vragen beantwoord.

Picabia schilderde *La Source* (Frans voor: *De Lente*) na een lange roadtrip met twee vrienden, in de zomer van 1912. Op weg naar huis hadden de drie mannen het over de mogelijkheden van niet-configuratieve kunst en Picabia vroeg aan zijn meer sceptische metgezellen: 'Zijn blauw en rood ondoorgroendelijk? Zijn de cirkel en de driehoek, volumes en kleuren niet zo begrijpelijk als een gewone tafel?' en Picabia begon kort daarna aan *La Source*. *La Source* vertoont overeenkomsten met schilderijen van Pablo Picasso van diens Rose Periode, maar de grootschalige, ruwe verfbehandeling en erotische ondertoon, met de uitdagende schending van de figuratieve traditie, suggereren ook een parodie op de verfijning van het kubisme.

Q8 - Hieronder volgen enkele vragen over bovenstaande tekst:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik vind de tekst makkelijk te begrijpen (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst eenvoudig (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst duidelijk (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q9 - Kijk nog eens goed naar de afbeelding van het kunstwerk 'La Source' en beantwoord de volgende vragen:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik begrijp de intentie van de kunstenaar (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk mooi (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel gedachten bij mij op (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel interesse bij mij op (7)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel emoties bij mij op (8)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk plezierig om naar te kijken (9)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q10

Titel kunstwerk 2:

'Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences'

Door amateurkunstenaar Peter de Boer (1913)

Momenteel niet tentoongesteld

Op basis van de titel van het kunstwerk...

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
...verwacht ik een interessant kunstwerk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een mooi kunstwerk (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel emoties losmaakt (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel gedachten losmaakt (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk waarvoor ik veel begrip heb voor de intentie van de kunstenaar (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een plezierig kunstwerk (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q11

Q12 - Hieronder staat een tekst van een uitlegkaartje van het schilderij hierboven. Lees de tekst aandachtig door en bestudeer het kunstwerk goed voordat u de vragen beantwoordt.

Het onderwerp van dit schilderij is 'de vlucht van zwaluwen'. Op het schilderij zijn zwarte vleugels te zien die vliegen voor een raam. Geïnspireerd door studies over de voortbeweging van dieren zoals die van de fysioloog Étienne-Jules Marey, creëerde De Boer een beeld van abstracte beweging. De vleugels vertegenwoordigen elk een andere positie in een bewegingstraject en het lichaam van de vogel is weergegeven als een schematische lijn. De Boer heeft een moderne manier van schilderen ontwikkeld die gebaseerd is op de wetenschap.

Q13 - Hieronder volgen enkele vragen over bovenstaande tekst:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik vind de tekst makkelijk te begrijpen (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst eenvoudig (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst duidelijk (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q14 - Kijk nog eens goed naar de afbeelding van het kunstwerk van 'Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences' en beantwoord de volgende vragen:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik begrijp de intentie van de kunstenaar (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk mooi (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel gedachten bij mij op (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel interesse bij mij op (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel emoties bij mij op (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk plezierig om naar te kijken (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q15

Titel kunstwerk 3:

'Abstraction Blue'

Door amateurkunstenaar Greet van Dijk (1927)

Momenteel niet tentoongesteld

Op basis van de titel van het kunstwerk...

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
...verwacht ik een interessant kunstwerk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een mooi kunstwerk (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel emoties losmaakt (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel gedachten losmaakt (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk waarvoor ik veel begrip heb voor de intentie van de kunstenaar (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een plezierig kunstwerk (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q16

Q17 - Hieronder staat een tekst van een uitlegkaartje van het schilderij hierboven. Lees de tekst aandachtig door en bestudeer het kunstwerk goed voordat u de vragen beantwoord.

Hoewel Van Dijk vooral bekend is vanwege figuratieve schilderijen van bloemen, schedels en het woestijnlandschap van New Mexico, waar ze zich in 1946 vestigde, concentreerde de kunstenaar zich op abstracte representatie tijdens de eerste fase van haar carrière, van de jaren '10 tot de jaren '30. Dit schilderij, uit deze periode, is een voorbeeld van de vrijheid die door Van Dijk werd gevoeld en de mogelijkheden die werden verkend op dit moment door middel van de meest basale bouwstenen van kunst: 'Ik merkte dat ik dingen kon zeggen met kleur en vormen die ik op geen enkele andere manier kon zeggen, dingen waar ik geen woorden voor had', aldus Van Dijk.

Q18 - Hieronder volgen enkele vragen over bovenstaande tekst:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik vind de tekst makkelijk te begrijpen (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst eenvoudig (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst duidelijk (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q19 - Kijk nog eens goed naar de afbeelding van het kunstwerk van 'Abstraction Blue' en beantwoord de volgende vragen:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik begrijp de intentie van de kunstenaar (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk mooi (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel gedachten bij mij op (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel interesse bij mij op (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel emoties bij mij op (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk plezierig om naar te kijken (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q20

Titel kunstwerk 4:

'Contrast of Forms'

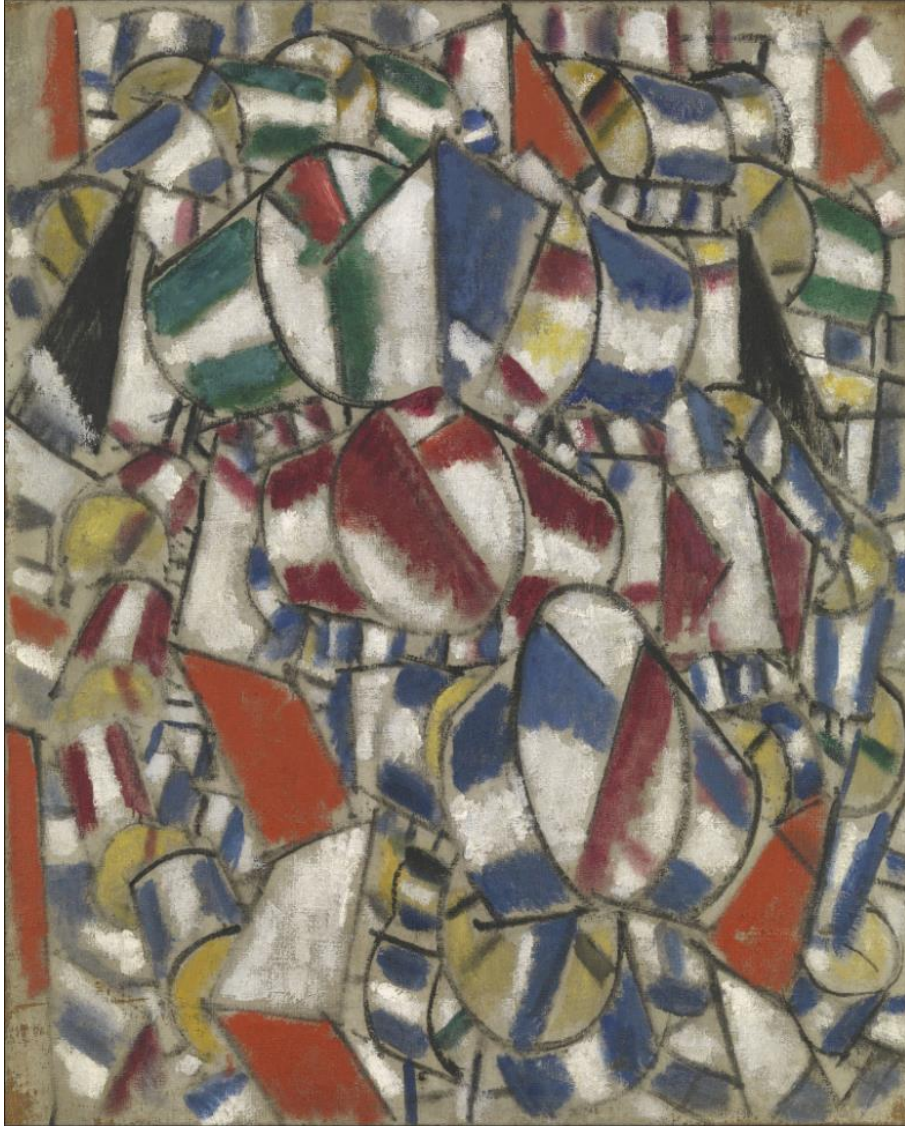
Door de invloedrijke kunstenaar Fernand Léger (1913)

Hangt in het Modern Museum of Art (MoMa), New York

Op basis van de titel van het kunstwerk...

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
...verwacht ik een interessant kunstwerk (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een mooi kunstwerk (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel emoties losmaakt (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk dat veel gedachten losmaakt (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een kunstwerk waarvoor ik veel begrip heb voor de intentie van de kunstenaar (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
...verwacht ik een plezierig kunstwerk (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q21

Q22 - Hieronder staat een tekst van een uitlegkaartje van het schilderij hierboven. Lees de tekst aandachtig door en bestudeer het kunstwerk goed voordat u de vragen beantwoord.

Eind 1912 maakte Léger uitdagende abstracte werken. Hij werkte twee jaar intensief aan een experimenteel project. Léger produceerde in deze periode een vijftigtal doeken en tweemaal zoveel werken op papier die samen zijn serie *Contrastes de Formes* vormen. Een verzameling van herhaalde vormen, geometrische kegels, kubussen, cilinders verdringen en stapelen zich op over de oppervlakken van zijn schilderijen en verwerpt Léger illusie om zich te concentreren op de representatie. In het schilderij is de aandacht gevestigd op de geblokte vormen, steunen en verflakken met effen kleuren die rechtstreeks uit de verftubes zijn aangebracht. Chiaroscuro is de traditionele techniek van licht en schaduw die wordt gebruikt om de illusie van driedimensionaliteit te creëren binnen de tweedimensionale realiteit van het beeldvlak. De Chiaroscuro-techniek wordt voor het schilderij gebruikt voor de absolute contrasten. Een voorbeeld van een absoluut contrast in het schilderij zijn de zwart-witte strepen in combinatie met de gekleurde strepen.

Q23 - Hieronder volgen enkele vragen over bovenstaande tekst:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik vind de tekst makkelijk te begrijpen (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst eenvoudig (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind de tekst duidelijk (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q24 - Kijk nog eens goed naar de afbeelding van het kunstwerk van 'Contrastes de Formes' en beantwoord de volgende vragen:

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik begrijp de intentie van de kunstenaar (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk mooi (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel gedachten bij mij op (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel interesse bij mij op (4)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kunstwerk roept veel emoties bij mij op (5)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het kunstwerk plezierig om naar te kijken (6)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q25 - Heeft u een of meer van de kunstwerken in deze survey eerder gezien?

- Ik ken geen van de kunstwerken (1)
- Ik ken een of meer kunstwerken (2)
-

Q26

De laatste drie vragen gaan over uw interesse in kunst

	Helemaal mee oneens (1)	Oneens (2)	Min of meer oneens (3)	Neutraal (4)	Min of meer eens (5)	Eens (6)	Helemaal mee eens (7)
Ik ben geïnteresseerd in kunst (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In mijn vrije tijd ben ik bezig met kunst (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik bezoek vaak kunsttentoonstellingen (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

End of Block: Block 1

Start of Block: Block 2

Q27 - Hartelijk dank voor het invullen van deze survey!
Je antwoorden zijn geregistreerd.

End of Block: Block 2

Bijlage VII. Titels met een Hoge *Fluency expectation* en een Lage *Fluency expectation*

Kunstwerk 1

Hoge *Fluency expectation* 'La Source'
Door de invloedrijke kunstenaar: Francis Picabia (1912)
Hangt in het Modern Museum of Art (MoMa), New York

Lage *Fluency expectation* 'La Source'
Door amateurkunstenaar Frans Janssen (1912)
Niet tentoongesteld.

Kunstwerk 2

Hoge *Fluency expectation* Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences'
Door de invloedrijke kunstenaar Giacomo Balla (1913)
Hangt in het Modern Museum of Art (MoMa), New York

Lage *Fluency expectation* 'Swifts: Paths of Movement + Dynamic Sequences'
Door amateurkunstenaar Peter de Boer (1913)
Momenteel niet tentoongesteld

Kunstwerk 3

Hoge *Fluency expectation* 'Abstraction Blue'
Door de invloedrijke kunstenaar Georgia O'Keeffe (1927)
Hangt in het Modern Museum of Art (MoMa), New York

Lage *Fluency Expectation* 'Abstraction Blue'
Door amateurkunstenaar Greet van Dijk (1927)
Momenteel niet tentoongesteld

Kunstwerk 4

Hoge *Fluency expectation* 'Contrast of Forms'
Door de invloedrijke kunstenaar Fernand Léger (1913)
Hangt in het Modern Museum of Art (MoMa), New York

Lage *Fluency expectation* 'Contrast of Forms'
Door amateurkunstenaar Frans Lieven (1913)
Niet tentoongesteld